

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

Per XXXVI. Casus Exhibens Materiam de Conscientiâ, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure & Justitiâ

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Ex Tractatu De Fide, Spe Et Charitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39804

tatem in eâ acquirendâ, vel conservandâ; sic de scripta, si deliberata fuerit, est mortale gravissimum contra Deum tanquam ultimum finem, à quo directè avertit, ut si quis advertenter tristeretur, quod sit creatus ad gratiam & gloriam, quòd unquam bona opera fecerit, quòd Christum agnoverit &c. Acediæ mali partus sunt, amaritudo, tædium, nausea rerum spiritualium, odium Dei, & eorum, quæ divina inculcant, aversio à verbo Dei, incuria salutaris, tædium vitæ, desperatio &c. si tamen tædium circa finem ultimum sit inefficax cum voluntate ad implendi omnia præcepta, etsi remissiùs, & cum aliquo tædio adimpleantur, est tantùm veniale quandoque per acediam intelligitur fastidium & remissio in quolibet exercitio virtutum; sic intellecta est solùm veniale, nisi omittantur actus virtutum graviter obligantes, v.g. lectio Breviarii, auditio Missæ &c.

E X

TRACTATU
DE FIDE, SPE ET
CHARITATE.
CASUS XIII.

De natura, divisione, & necessitate Fidei.

NEbridius Catechumenus petit instrui 1. *Quid sit Fides?* 2. *Quotuplex.* 3. *Quodnam ejus objectum materiale & formale.* 4. *Qua requisita ad fidem.* 5. *Qua sint motiva credibilitatis pro Fide.*

*Catholica. 6. An Fides necessaria necessitate mediæ.
7. An explicita Dei ut existentis & remuneratoris.
8. An in Christum, & SS. Trinitatem. 9. Quæ fides
requiratur ad justificationem. 10. Quæ hic sit obliga-
tio parentum, Parochi, Confessarii. 11. Quæ praxis
rudes instruendi, 12. Quid de iis qui ignorant Pater
noster, Credo &c. 13. Quid de pœnitente qui dubitat
an confessioni fidem sufficientem præmiserit. 14. Quæ
formula cum pœnitentibus eliciendæ actus fidei, spei,
charitatis, doloris &c.? Pro resolut.*

QUÆR. I. Quid & quotuplex sit Fides?

I:

R. Fides actualis est assensus ad objectum propter
authoritatem dicentis : si sit propter authoritatem
dicentis Dei, dicitur Fides divina; si ob authorita-
tem hominis, humana. Habitus Fidei, seu ipsa Vir-
tus Theologica, quæ Fides dicitur, est qualitas su-
pernaturalis permanenter adjuvans intellectum ad
firmissime assentiendum objecto revelato propter
authoritatem Dei dicentis, seu revelantis : vel, ut
eam definiuit Apostolus ad Hebr. 11. *Substantia
rerum sperandarum; argumentum non apparentium;*
Dicitur 1. *Substantia rerum sperandarum;* quia
fidei tanquam basi & fundamento tota spes & salus
nostra innititur; dicitur, *argumentum non apparen-
tium;* quia præcipua fidei mysteria sunt omnino
obscura, & sæpe talia, quæ vim naturalem intelle-
ctus excedunt, ut Deum esse trinum & unum, Chri-
stum esse Deum simul & hominem, Christum in Eu-
charistia esse realiter præsentem in tota, & qualibet
parte hostiæ &c. Et quamvis quidam articuli sint
naturalis lumine noti, ut Deum existere; Deum esse
summum bonum &c. tamen in illis credendis non
ita elucet virtus fidei, quam in obscuris, in quibus
intellectus etiam contra naturalem inclinationem
se submittit authoritati Dei dicentis.

K 2

81 26

2. **R. 2.** Fides divina dividitur 1. in Naturalem & Supernaturalem. *Supernaturalis* est, in quam influit supradictus habitus, vel aliud principium supernaturale, illum habitum supplens, ut contingit in conversione hominis, qui vel non habuit, vel per incredulitatem amisit habitum fidei: *Naturalis* est, in quam non influit aliquod principium supernaturale &c.

2. Dividitur fides in Im- & Explicitam: *Implicita* est, quando aliquid creditur non in seipso, sed in alio, in quo includitur; sic qui credit omne, quod credit Ecclesia, implicitè etiam credit necessitatem Gratiae &c. *Explicita* est, quando aliquid in seipso, seu propriis terminis creditur v. g. credo Deum unum in essentia, & trinum in personis.

3. Dividitur in Formalem, Virtualem, & Habitualem: *Fides formalis* est actus præsens perceptibiliter tendens in objectum, propter autoritatem Dei dicentis; *virtualis* secundum veriozem, est actus tenuis imperceptibiliter tendens in objectum materiale propter formale, pari modo, quo perfectus musicus se virtualiter reflectit ad regulas, etsi id minus advertat, vel viator (ut ait *D. Th. 1. 2. q. 1. a. 6.*) pergit in patriam, & rusticus arat, seminâtque ex spe fructuum; quamvis nec viator expressè semper cogitet de patria, nec rusticus de fructibus, quia scilicet amor patriæ pergit imperare iter, & spes fructuum, labores: alii è contra dicunt fidem virtuales esse nequidem tenuem actum fidei, sed effectum omnino distinctum & relictum à fide actuali præteritâ: at non est certum, quòd ejusmodi fides virtualis sufficiat ad justificationem, cum SS. PP. Concilia & Theologi plerique requirant fidem strictè sumptam, & plurimi actualem, qualis non est hæc virtualis: *Fides habitualis* est actus præteritus

non retractatus, qualis etiam esse potest in dormientibus.

QUÆR. II. Quodnam sit objectum Fidei?

R. 1. Objectum materiale proximum Fidei est omne revelatum, seu verbum Dei scriptum & traditum. *Probat*ur: Illud est objectum materiale proximum Fidei, quod est aptum proximè credi, sed omne & solum revelatum est aptum proximè credi, ergo.

R. 2. Objectum formale motivum fidei, est auctoritas Dei dicentis, seu est aliqua perfectio Deo intrinseca, per quam Deus est dignus assensu firmissimo, videlicet omniscientia, quâ Deus omnia cognoscit, sicut sunt in se, & veracitas, quâ necessariò loquitur, sicut cognoscit; unâ harum deficiente Deus non esset dignus assensu fidei; nam si quidem cognosceret omnia, sicut sunt in se, sed aliter loqueretur, falleret credentes; si loqueretur quidem, sicut cognoscit, sed non cognosceret res, sicut sunt in se, ipse falleretur, sed qui fallit, aut fallitur, non est dignus assensu firmissimo, ergo. Si quis propter auctoritatem Dei dicentis assentiatur objecto, quod erroneè putat esse revelatum, non habet fidem defectu objecti materialis; si objecto revelato assentiatur propter auctoritatem hominis, v. g. Parochi, vel Concionatoris, non habet fidem defectu objecti formalis, & motivi.

QUÆR. III. Quæ præviè & concomitanter ad fidem requirantur?

R. Ad actum fidei supernaturalem & meritum requiritur 1. ex parte intellectûs interna Spiritûs Sancti illustratio, quâ incipiat inquirere in motiva credibilitatis, quibus moraliter certò & evidenter persuadeatur, quòd hoc vel illud objectum reverà sit revelatum, ideòque possit & debeat credi

K 3

assensu

assensu firmissimo, quapropter dicitur Joan. 16. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, & non sufficere cognitionem probabilem revelationis, sed requiri certam, patet ex Propositione 2. ab Innocentio XI. damnata: *Assensus supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis; imò cum formidine, cum qua quis formidat, ne sit locutus Deus.* Ratio est, quòd intellectus, quamdiu non est certus, quòd hoc vel illud sit revelatum, non possit sibi prudenter imperare assensum super omnia firmum, qualis esse debet assensus fidei, & *Qui citò credit, levis est corde.* Eccl. c. 13.

2. Requiritur cognitio authoritatis seu infallibilitatis Dei in cognoscendo & revelando, seu loquendo.

3. Requiritur pia affectio, seu voluntas intellectum suum in se quantumcunque obscura submit-
tendi Dei dicentis authoritati, juxta illud 2. ad Cor. 10. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi;* ab hac voluntate fides divina dicitur libera & meritoria; potest etiam hæc voluntas efficere, ut assensus intellectus sit firmiter, quam præcisè mereantur motiva credibilitatis, ut iterum certum est ex Propositione 19. ab Innoc. XI. damnata: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit firmiter, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.* Demum sequitur ipse actus seu assensus fidei &c.

5. QUÆR. IV. Quæ sint motiva credibilitatis pro Fide Catholico-Romanâ?

1. In primæva Evangelii promulgatione potissimum fuerunt miracula; nunc verò propagatâ per orbem fide Christianâ, est authoritas Ecclesiæ, non prout est organum Spiritus S. per eam credenda proponentis, sic enim involvitur ipsa Dei seu Spiritus

Spiritus S. revelantis autoritas, & in resolutione fidei committeretur vitiosus circulus, ut patet consideranti; sed quatenus ei conveniunt Notæ veræ Ecclesiæ, scilicet 1. *Unitas Fidei & Capitis*; 2. *Sanctitas doctrinæ & morum* per observationem non tantum mandatorum, sed etiam consiliorum Evangelicorum. 3. Quod sit *Catholica* seu *Universalis* per totum orbem promulgata. 4. Quod sit *Apostolica* per identitatem doctrinæ cum doctrinâ Apostolorum, & continuam successionem Episcoporum ab Apostolis usque huc deductam, & in eadem usque modò perseverant miracula, ut constat ex pluribus historiis, quibus saltem non minor fides deberur, quam historiis profanis; neque hæ Notæ conveniunt ulli alteri sectæ v. g. Lutheranismò, vel Calvinismò; nam

1. modò. Hæ sectæ non habent unitatem, nec capitibus, nec doctrinæ; sed tot ferè habent capita Ecclesiæ, quot incolunt provincias, tot distincta fidei mysteria, quot sunt Consistoria, ut apertè demonstrat *Bellarminus*, *Becanus*, *Cochlaus*, *Segneri*. Debere autem Ecclesiam esse unam unitate capitibus & doctrinæ, patet, tum quia talis fuit Ecclesia primitiva: tum quia id clarè docet Apostolus ad Ephesios 4. *Ut omnes in unitate Fidei occurramus, & non circumferamur omni vento doctrinæ*: & ipsa naturalis ratio id evincit: si enim in Ecclesia non sit unitas doctrinæ circa res fidei, Ecclesia erit regnum in se divisum, & poterunt in ea doceri doctrinæ repugnantes & falsæ.

2. modò, Ecclesia Lutheranorum & Calvinistarum non est sancta; docent enim multa à recta ratione aliena & blasphemata, ut, quod Christus in cruce desperaverit; quod Deus non sit ubique in mundo; quod homo non habeat liberum arbitrium, & quod

Deus sit author peccati, ita *Calvinus*. *Lutherus* docet, Christianum etiam volentem non posse quantumvis sceleratior, tantò citiùs à Deo consequi gratiam bona opera ad salutem non esse necessaria, & plura alia, quæ certè non viam ad virtutes, sed ad quælibet scelera aperiunt; ejus verba exhibet *Tann. q. 1. n. 140.*; & *n. 161* demonstrat eorum sectas non esse Catholicas seu universales; neque esse Apostolicas, eò quòd se non extendant ad omnia loca & tempora Apostolorum, sed longo post Apostolorum tempore à perdita vitæ hominibus cœperint, & certis claudantur terræ angulis &c.

Unde patet, qualiter resolvenda sit Fides Catholica. v. g. quæritur, cur credas Purgatorium? Dicunt quia Deus verax, qui nec falli nec fallere potest, id dixit. Unde scis Deum hoc dixisse? quia id tradit Christi Ecclesia, quæ ob assistentiam Spiritûs S. errare non potest. Unde scis Romanam Ecclesiam esse veram Ecclesiam? quia scio ei soli, & non alteri convenire Notas veræ Ecclesiæ. In rudibus, qui evidentiam motivorum credibilitatis capere non possunt, Deus per lumen gratiæ plerumque supplet eosque satîs certificat de revelatione objecti credendi.

6. QUÆR. V. Qualiter fides sit necessaria necessitate medii?

Responsio constabit ex sequentibus. 1. Duplex est necessitas, Præcepti & Medii: *Necessaria necessitate medii* dicuntur, quæ ita sunt necessaria ad salutem & finem consequendum, ut homo iis destitutus secundum legem Dei ordinariam simplicitet salvari nequeat, stante etiam quâcunque impotentia vel ignorantia invincibili; sic infantibus necessarius est baptismus, peccatoribus adultis pœnitentia

ria: *Necessitas præcepti* dicitur, quâ aliquid ad salutem ex præcepto Dei, vel Ecclesiæ necessariò quidem est præstandum, si tamen ex impotentia vel ignorantia inculpabili non præstetur, salutis consecutionem non impedit. Sic necessarium est restituere rem ablatam, jejunare die præcepto &c., si tamen ob impotentiam non restituas, non jejunas &c., propterea à cælo non excluderis.

2. Non est hæc quæstio de habitu fidei; nam hunc uti & alios habitus virtutum supernaturalium esse simpliciter necessarios ad salutem, certum est ex *Concilio Trid. sess. 6. c. 6.* Ratio est, quia ejusmodi habitus fundantur in Gratia sanctificante, & simul cum ea infunduntur; ita ut, si desit vel unus talis habitus, etiam desit gratia, quam necessariam esse necessitate medii nemo dubitat: igitur quæstio procedit de fide actuali.

3. *In omni statu Legis Naturæ, Scriptæ & Evangelicæ, omni homini ratione utenti simpliciter, seu necessitate medii necessaria fuit fides supernaturalis explicita Dei ut existentis & ut remuneratoris supernaturalis per gratiam & gloriam.* Est certissimum & de fide Hebr. 11. *Crederet oportet accedentem ad Deum, quia est, & requirentibus se remunerator sit.* Ratio est, quia Deus, ut remuneratur gloriam supernaturalem, est finis ultimus hominis, sed in hunc finem consequendum homo tendere non potest, quin eum per fidem supernaturalem ut talem cognoscat & credat: *Sine fide enim impossibile est placere Deo: & fides est substantia rerum sperandarum.* Hebr. 11. Ideoque Inn. XI. meritò damnavit hanc 22. Prop. *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.* Dixi: *Omni homini ratione utenti;* quia infantes & perpetuò amentes, cum non sint capaces fidei actualis,

salvantur per solum baptismum in lege gratiæ, per fidem parentum in lege naturæ & mosaica.

8. 4. Post lapsum Adæ etiam simpliciter necessarium est saltem fides *implicita* in Christum ut mediator rem. Est iterum de Fide: *Neque enim aliud nomen datum sub celo hominibus, in quo oporteat nos salvari fieri.* Act. 4. & Ratio est clara, quia homo post lapsum non potest ex se, sed ex solo Deo consequi gratiam, & salutem, ergo debet per fidem & sperare in Deum ut Salvatorem, & liberatorem quocumque tandem mediatore vel liberatore placito, qui de facto est Christus. Dixi: *Saltem implicita*, quia in Lege nova post promulgatum sufficienter Evangelium ex communiore sententia ad salutem necessaria necessitate medii est fides explicita in Christum, & per consequens in sanctissimam Trinitatem, ita, ut eam etiam invincibiliter omnia homo adultus salvari non possit. *D. Th. 2. 2. q. 62. a. 8. & clarius in 3. dist. 25. q. 2. a. 2. 70. à S. Th. Phil. à SS. Trinitate, Valentia, Molina, Mezger tr. 10. d. 19. a. 2. La Croix l. 2. à n. 18.*

Dices: Ergo infideles, quibus nunquam prædicatum fuit Evangelium, ideoque invincibiliter ignorant Christum, & mysterium sanctissimæ Trinitatis, ob defectum talis fidei damnabuntur, quod videtur repugnare infinitæ Dei misericordiæ. *R.* Vel ejusmodi infideles faciunt, quod in se est, servando legem Naturæ, & tunc eos Deus illuminabit internè, vel etiam externè per media extraordinaria, ut contigit Centurioni Act. 10. & Eunuchò Act. 8. vel non servant legem Naturæ, & tunc propter hæc peccata, & non ob defectum Fidei damnabuntur.

9. 5. Ad justificationem peccatoris adulti sive per contritionem sive per Sacramentum pœnitentiæ, de necessitate medii requiritur fides explicita saltem

vir-

virtualis non tantum de Deo, ut remuneratore, sed etiam de Christo, de sanctissima Trinitate, de animæ immortalitate, & necessitate gratiæ; neque de hoc in praxi potest esse dubium: quia agitur de valore Sacramenti, & sententiæ negantes vel sunt improbables, vel solum probabiles & incertæ, ut ostendit *La Croix l. 2. Pontas* verbo *Fides*, ubi dicit hanc esse doctrinam multorum Theologorum præcipua notæ. Ratio præcipua sumitur ex Trid. sess. 6 c. 6. ubi requirit, ut justificandi credant *illud imprimis; à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu*. Ergo de his mysteriis requiritur in justificando fides, non semper formalis, ergo ad minus virtualis, quia sola habitualis, quæ etiam in dormiente esse potest, est certò insufficientis; Imò ante justificationem per fidem supernaturalem proponi debent motiva spei, at-vel contritionis, alioquin hi actus non erunt supernaturales, & per consequens insufficientes ad justificationem. Infernus tamen & Cælum non necessariò explicitè creduntur, sed sufficit, ea credere implicitè per hoc, quòd credatur Deus esse remunerator bonorum, & malorum; fides Purgatorii tantum necessaria est ex præcepto. De fide prout necessaria ex præcepto, dicam *cas. seq.* Ex præmissis

Deduces seqq. 1. Quàm gravis sit obligatio parentum, & Parochi suos in Fide orthodoxâ instruendi, & ad captum explicandi, qualiter fidem, spem, charitatem, at- & contritionem elicere debeant, tum, quia vel unus hujusmodi actus plus meretur quàm plura jejunia, rosaria, cilicia &c., tum maximè, quia sine his etiam invincibiliter ignoratis homo adultus neque in-neque extra Sacramentum Pœnitentiæ justificari potest; tum denique quia sine actu fidei vel supernaturalis prudentiæ (quæ ad

ad Fidem reducitur) ne vel unus actus meritorius elici potest.

2. Non tantum Parochus, sed & confessorius prudenter dubitet (qualiter ordinariè dubitare non potest de hominibus doctis, bene educatis aut frequenter confitentibus) an pœnitentes habeant fidem ad valorem Sacramenti requisitam, tenetur eos ante absolutionem instruere, & cum iisdem actus necessarios elicere juxta formulam infra exhibendam, vel si, ob copiam pœnitentium commodum non possit, ad Parochos remittere, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis: quod si pœnitentes credantur Parochum vel Catechismum pro necessaria instructione non adituri, eò quod custodiam v. g. pecorum, vel aliis negotiis impediuntur, & charitate quidem sunt instruendi, seriò tamen monendi, ut curam salutis & occasionem hauriendi dogmata fidei quibusvis aliis præponant. Merito hic ponderanda venit prop. 64. ab Inn. XI. damnata: *Absolutionis capax est homo, quantumvis laicus, et ignorantia mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem, nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & incarnationis Domini Nostri Jesu Christi, & cetera. Sufficit illa mysteria semel credidisse; ideòque pueris & rudibus hæc persæpe nervosè inculcanda sunt.*

11. 3. Cum cogitare de objecto credendo non sufficit credere, non sufficiet ex rudibus aut pueris quærere an hoc vel illud credant, sæpe enim affirmabunt se credere, etsi revera nesciant, quid propriè sit credere, sed debent iis ad captum proponi motiva Fidei quærendo v. g. Quare potiùs credant suo Parochum quam juveni indocto & petulanti? Respondebit utique, quia Parochus tanquam homo doctus scit quid loquatur, & aliter non loquitur, quare

cogn

cognoscat; & contra juvenis indoctus & petulans, vel multa profert, quæ non intelligit, vel aliter profert, quàm intelligat; applicent hanc responsionem Deo, qui est omniscius, & singula cognoscit sicut sunt in se, & dicit, sicut cognoscit, qui fallere non potest, nec falli: idem dicendum est de actibus spei, charitatis, at- & contritionis, quorum motiva pariter rudibus clarè & emphaticè proponenda sunt.

4. Si instruendus quærat, ubinam hæc vel illa sint revelata? expedit in promptu habere aliquos textus S. Scripturæ, quibus præcipua Fidei mysteria probare possis, etsi catholicis sufficere debeat, quòd hoc vel illud tanquam revelatum & credendum proponat Ecclesia, quæ ex effato Christi est columna veritatis, invicta petra adversus portas inferi, quam qui non audit, cum vult Christus haberi tanquam ethnicum & publicanum; si verò instruendus fuerit acatholicus, aut dubitet an Romano-Catholica sit vera Christi Ecclesia, ei monstrandum est, qualiter Notæ veræ Ecclesiæ conveniant soli Catholico-Romanæ, secundum dicta 9. 4.

5. Si pœnitens nesciat ea, quæ saltem quodam sub-stantiam (etsi non eo ordine, quo præscripta sunt) sub gravi præcepto memoriter scire tenetur, qualia sunt *Oratio Dominica, Symbolum Apostolorum, decem præcepta Decalogi, septem Sacramenta*; examinari debet de negligentia addiscendi, quæ non rarò intercurrit, quam si dolorosè confessus fuerit cum proposito ea proximè addiscendi, poterit absolvi, etiamsi ea de facto memoriter non teneat, modò cætera adsint ad valorem Sacramenti requisita.

6. Si pœnitens dubitet, vel non recordetur, an actus Fidei circa mysteria 9. 5. assignata confessioni semper præmiserit, attendi debet, an super his suffici-

cien-

cienter fuerit instructus? an ejusmodi actus factus
 elicuerit? Si ita, prudenter præsumere poterit se
 illis habuisse fidem, saltem virtutalem, maximè tunc
 quando homo se ad confessionem per spem venit
 per dolorem de Deo offenso, de gratiâ & cælo, per
 peccatum amisso &c. disposuit: Cùm enim in
 lectus tunc circa hæc mysteria actu occupetur,
 de illis certitudinem, quam naturaliter appetit
 aliunde habere non possit, semper recurrit ad mo-
 tivum Fidei; è contra si pœnitens circa sæpe dicta
 mysteria rarò, aut nunquam fidem formalem elicue-
 rit, aut circa hæc mysteria aut motivum credendum
 non fuerit satis instructus, præsumptio est, quod
 confessiones præcedentes sint nullæ, ideòque repe-
 tendæ: sola tamen oblivio, vel non recordatio, at
 tales actus adfuerint in homine bene educato, Con-
 fessiones & Catechismum frequentare solito, non est
 sufficiens motivum obligandi ad repetendas con-
 fessiones præteritas.

14. 7. Cùm Confessarius pœnitentes ignorantés circa
 ca motiva Fidei, Spei, At- & Contritionis ex officio
 sæpius instruere, vel etiã hos actus cum iis elicere
 debeat, id commodissimè fieri poterit hæc vel simili
 forma: *Nunquid credis peccatrix anima, quòd hoc
 peccatis Dominum Deum summum bonum tuum gra-
 viter offenderis, Deum qui te ex nihilo creavit, et
 cum ipso perpetuò esses beatus, qui te per mortem ama-
 tissimi Filii sui ab inferno redemit; per Spiritum Sanctum
 sanctificavit? Nunquid hæc credis? Et quidem idem
 quia ipse Deus, qui nec falli nec fallere potest; hæc re-
 velavit? Ecce Divina ejus bonitas post tot peccata ad-
 huc non vult te perire, sed potest, Et vult tibi paternam
 suam gratiam ad salutem aeternam unicè necessariam
 restituere, modò seriò peccata tua detesteris, Et emen-
 dare proponas: illum solum, qui tot modis te amavit*

Amari est dignissimus, toto corde redames & post-hac fideliter ei servias &c. In hac forma continen-
tur omnia quæ ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ
requiruntur, inprimis explicita fides circa mysteria
creditum necessaria, & motivum ea credendi; Dein-
de objecta spei, at- & contritionis cum eorundem
motivis, ut patebit consideranti; quæ omnia si
status & ignorantia pœnitentis exigat, magis aut
prolixius inculcari poterunt.

C A S U S XIV.

De præcepto in- & externo Fidei, &
de vitiis Fidei oppositis.

ORosius neo-conversus petit 1. *Ad quid obliget
præceptum fidei negativum.* 2. *An dubitans te-
neatur inquirere.* 3. *Quid de præcepto affirmativo.*
4. *Quando obliget.* 5. *Quid de præcepto affirma-
tivo externo.* 6.-7. *Quid si interrogaris à privato.*
8.-9. 10. *Quid de præcepto fidem exterius non ne-
gandi.* 11. *Qualiter amittatur habitus fidei.* 12. *Quæ
sint vitia fidei opposita.* 13. *Quæ pœna hæreticorum.*
14. *Quando incurrantur.* 15. *An etiam à rudibus.*
16. *An quis ad fidem cogi possit.* 17. *Quid si inter-
rogeris, an sis Sacerdos, Monachus &c.* 18. *An sis
fidei Regia vel reformatæ.* 19. *Quid si carnes die
vetito apponantur ad explorandam fidem.* 20. *Quid
de cœnâ Calvinisticâ ejusque pane. Item de conculca-
tione SS. Imaginum.* 21. *An liceat obedire jubenti
edere carnes, vel frequentare templa hæreticorum?*
22. *Quid si mandatum sit, ut si qui adsint fideles, exe-
ant è patria &c.* 23.-24. *In quibus prohibitum sit
communicare cum hæreticis;* 25. *Cum Judæis &*
Pro resolut.

QUÆR.

1. QUÆR. I. Quid circa præceptum internum Fidei?

R. 1. Præceptum internum Fidei est duplex, Affirmativum, & Negativum. Præcepto *negativo* prohibemur nunquam internè dissentire, aut voluntariè dubitare de objecto Fidei sufficienter proposito; Dico de objecto sufficienter proposito; nemo enim potest credere, quamdiu Fidei nostræ mysteria vel ab extrinseco, vel per internam illuminationem ipsi non apparent evidenter credibilia seu revelata, ut certum est ex Prop. 21. ab Innoc. XII. damnatâ: *Affensus supernaturalis est utilis ad salutem statim cum notitia solùm probabili revelationis, non est cum formidine, quâ quis formidat, ne non sit locutus Deus*: ideoque hæreticus & infidelis, quamvis non possit credere, quamdiu sua secta sibi videtur probabilis, vel probabilior, potest tamen, & tenetur per se in veram Fidem inquirere, & à Deo lumen petere, alioquin non excusabitur ab infidelitate, ut iterum constat ex Prop. 4. ab eodem Innoc. damnata: *Ab infidelitate excusabitur infidelis non creditus ductus opinione minùs probabili.*

2. Dices 1. Catholicus dubitans de veritate sectæ oppositæ non tenetur in ejus veritatem inquirere, sed tenetur dubium deponere, ergo & infidelis, si bonâ fide in sua sectâ usque huc perstiterit, non tenetur inquirere, sed dubium deponere.

2. Multi infideles & hæretici rudiores, à suis peccatis suis, invincibiliter credunt se peccare, si dubitent de suâ fide, & in nostram inquirent, ergo illi saltem non tenentur inquirere, aliàs enim tenentur agere contra conscientiam invincibiliter erroneam. quod implicat; quomodo ergo hi poterunt pervenire ad veram fidem, & salvari?

R. Ad 1. N. C. Catholicus qui semel creditur

illi sua fides apparuit certò & evidenter privativè credibilis, ergo non habet fundamentum dubitandi, & inquirendi in fidem oppositam; infideli autem vel hæretico nunquam fuit, aut esse potuit sua secta evidenter privativè credibilis; si enim diligenter inquisivisset in motivâ opposita, semper invenisset majus & majus fundamentum dubitandi.

Ad 2. Admitto tales stante illo errore invincibili de suâ sectâ dubitare non posse; ideòque sunt hæretici tantum materiales, quales propter allatam rationem etiam probabilius dantur in Germania, qui si sine peccato juxta leges Naturæ vivant, Deus illos illuminabit, ut tandem de suâ fide incipiant dubitare, & veram amplecti.

¶ 2. Præcepto affirmativo obligamur sæpius elicere assensum Fidei circa mysteria explicitè proposita, maximè circa ea, quæ continentur in Symbolo Apostolorum. *D. Th. 2. 2. q. 2. a. 5.* quoties autem, est incertum; Prob. 1. modò ex S. Scriptura 1. Joan. 3. *Hoc est mandatum ejus ut credamus.* 2. Ex Prop. 65, ab Innoc. XI. damnatâ, quæ sic habet: *Sufficit illa mysteria semel credidisse.* 3. Ratione, quia tenemur continuò christianè vivere, & ut ait Apostolus ad Rom 1. *Justus ex fide vivit.* Quod repetit ad Gal. 3. & ad Heb. 10. utique velut doctrinam summè notabilem, & sensus est, quòd sicut justus vivit physicè actu & continuò se movendo physicè ab intrinseco, ita justus vivere debeat spiritualiter sæpius saltem (quia semper foret impossibile) se per fidem movendo in Deum.

Quòd autem incertum sit, quoties obligemur ad actus Fidei, etiam patet, quia id nullibi est definitum, nec Theologi conveniunt: Verius autem videtur, quòd non sit obligatio eliciendi actum Fidei.

L

dei

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

dei omni die festo circa mysteria tunc celebrata solita, ut quidam volunt, sed sufficit sapius & con-
 elicere, quoties opus est ad hoc, ut quis dicatur con-
 tinuò christianè vivere, & habitualiter scire mysteria
 credenda. *Lugo d. 13. n. 23.* Cæterum tempore quo per se specialiter obligat præceptum Fidei
 communiter assignatur 1. Quando puer incipit
 habere usum rationis. 2., Quoties mysterium non
 dum cognitum adulto sufficienter proponitur
 3., In articulo mortis. 4., Quando tentatio contra
 fidem aliter vinci non potest, hoc tamen plerique
 dicunt solùm habere locum quòdam tentationis
 externam v. g. Tyranni, nam interna tentatio
 detur meliùs vinci per contemptum & aversionem
 mentis, maximè in scrupulosis. 5. Per accidens
 obligatio ad actus Fidei, quodcumque est obligatio
 ad actus spei, charitatis, contritionis, aut ad sacramenta,
 quia hæc omnia sine fide haberi non possunt
 ut oportet. In praxi tamen non est, cur homo
 fidelis multùm scrupuletur aut timeat, ne præceptum
 Fidei satisfecerit; nam actus Fidei inter fideles sunt
 frequentissimi, v. g. cum Missam audiunt, Eucharistiam
 adorant, S. Reliquias honorant, Deum & Sanctos
 invocant, pro vivis aut defunctis orant &c. hæc enim
 sine formali vel virtuali fide fieri non possunt,
 Meritò etiam hic notant DD. rudes non teneri ad
 tam distinctam & explicitam credendum fidem,
 sicut Doctores & Clerici, quia, ut ait S. Th. 2. q. 2. a. 6. ad 1.
Plura tenentur explicitè credere majores, qui habent officium alios instruendi quàm alii.

5. QUÆR. II. Quid circa præceptum externum
 Fidei?

R. *Seqq.* 1. Hujusmodi præceptum iterum aliud
 est Affirmativum, aliud Negativum. Affirmativum
 obligat etiam cum periculo vitæ ingenuè exterius con-
 fiteri

fiti fidem, quoties id exigit honor Dei, propria, vel proximi salus: Ecce regulam generalem, quam tenent omnes cum D. Th. 2. 2. q. 3. a. 2. & patet ex verbis Christi Matt. 10 Qui confitebitur me coram hominibus &c. Item Luc. 9. v. 26. Qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua. Hinc si quis interrogetur à Magistratu vel Potestate publicâ, tenetur Fidem suam sine restrictione, ambiguitate, aut æquivocatione, etiam cum dispendio vitæ manifestare, quia reverà est magnus honor Deo, & Christo, est Fidei confirmatio, proximi ædificatio, coram Principibus, & Magistratibus sæculi, eorumque Tribunalibus Fidem cum vitâ & sanguine tueri; idque testatur exemplum SS. Apostolorum, ac Martyrum, & totius Ecclesiæ sensus: quo honore Deum privant, qui fidem manifestare erubescunt; ideo Inno. XI. meritò damnavit Prop. 18. *Si à potestate publicâ quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri, ut Deo & Fidei gloriosum consulo; tacere ut peccaminosum non damno.*

Dixi: *Sine æquivocatione, vel restrictione;* nam si Potestas publica vel etiam privatus hæreticus quærat, an sis religionis Evangelicæ aut reformatæ, & respondeas; quod sic, subintelligendo religionem Catholicam, quæ verè est Evangelica, & per *Trid.* reformata, negas Fidem, quia ex circumstantiis loci, temporis, & interrogantis intentione per religionem Reformatam intelligitur Calvinistica, per Evangelicam Lutherana; per consequens affirmando te esse talis religionis, affirmas te esse Calvinistam vel Lutherarum, ideoque negas fidem.

Ècontrà interrogatus à privato, etsi nullo casu possit Fidem negare, attamen etiam, per se loquendo non tenetur eam manifestare, sed potest quæstio-

nem verbis aut signis ambiguis eludere vel contem-
nere, dicendo: *quid ad te?* &c., quia tunc plerum-
que non patitur honor Christi, & silere non est
negare, sed ex justâ causâ dissimulare, seu celare fide-

Dixi: *per se loquendo*; nam si etiam privatus blas-
phemet Sanctos, eorûmque imagines concule-
t Ecclesiam calumnietur, Catholicos tanquam idolo-
latras cum scandalo rudium traducat, & in speciebus
per sophismata ad irrisionem Fidei nostræ sectam
7. suam conetur probare, &c. tunc quamvis de Fide
non interrogaris, teneris non tantum fidem tuam
manifestare, sed adversarii argumenta etiam cum
periculo vitæ convellere, honorem Dei & Ecclesiæ
tueri, modò id cum fructu & ædificatione possis.
habet *communis* cum *Sporer t. 2. in decal. c. 2. n. 2.*
Tamb. L. 2. c. 1. §. 2. n. 7. quia Fides confitenda
tuenda est, quodcumque id exigit gloria, & ho-
nor Dei, Christi, ejûsque Ecclesiæ, ac Sanctorum,
ne via veritatis blasphemetur. 2. Pet. 2. atqui hoc
fit in casu præsentè, ergo. Idem dicit *D. Th. sup. 4.*
2.: si tua confessio (eò quòd v. g. sis homo in ma-
gna authoritate constitutus) sit necessaria ad in-
structionem aliorum fidelium sive confirmationem, vel
ad reprimendam infidelium insultationem, tunc etiam
à privato interrogatus teneris fidem fateri, vel sal-
tem interrogationem taliter eludere, ut non scan-
dalizentur infirmi, neque censearis negare vel erui-
bescere fidem. Item si fidem tuam tacendo vel
dissimulando, cogereris multa agere contra con-
scientiam & legem Dei, v. g. servis Domino ac ca-
tholico, cui si fidem tuam non manifestes, cogetur
Sacra catholicorum adire, conciones audire, nec
fandæ cœnæ communicare &c. teneris sub mortali
fateri fidem tuam, aut si nihil proficiat confessio
dei, recedere à Domino hæretico; non obstante
quo-

quovis periculo vel damno corporali, cui præponderare debet salus animæ tuæ.

At quid hîc dicendum de propositionibus & dogmatibus damnatis ab Ecclesiâ velut hæreticis, impiis &c. an illa rejicere & damnare in sensu ab Ecclesiâ intento, pertineat ad præceptum affirmativum Fidei? *ꝑ.* Absdubiè: ideóque Clem. XI. anno 1705. 16. Julii, in Bulla quæ incipit: Vineam Domini &c. districtè præcepit Archi-Episcopis, Episcopis, omnibusque Ecclesiasticis, Regularibus & Sæcularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, Licentiatis, collegiorum Rectoribus atque Magistris, ut pro damnatione hæresis Jansenianæ subscriberent formulam sequentem:

Ego N. constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maji 1653. & constitutioni Alexandri VII. datæ die 16. Octobris 1656. summorum Pontificum me subjicio, & quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen, *Augustinus*, excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas per dictas constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro; sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia.

Propositiones verò damnatæ sunt sequentes. Prima: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant.* Secunda: *Interiori gratia in statu nature lapsæ nunquam resistitur.* Tertia: *Ad merendum & demerendum in statu nature lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei; & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset huma-*

humana voluntas resistere vel obtemperare. Quoniam
 ra: Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus
 omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem
 fuisse.

8. R. II. Præcepto externo negativo prohibetur
 nullo unquam casu, vel periculo etiam mortis, si
 dem expressè, tacitè, vel interpretativè exterius
 negare, etiamsi in corde vera fides retineatur. Et
 communis & certa cum D. Th. q. 4. a. 3. ex
 Matth. 10. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo
 & ego eum coram Patre meo.* Item ex Proclama
 damnata in Concilio Rom. teste Baron. ad ann. 254.
*Licitum est exterius fidem negare instante persecutio
 ne, & sufficit in animo suo interius retinere.*

Expressè fidem negat, qui claris verbis vel signis
 negat unum fidei articulum v. g. Purgatorium, aut
 negat se esse Catholicum vel Papistam, aut dicit
 esse alterius sectæ v. g. Lutheranum, Calvinistam.

- Interpretativè vel implicite fidem negat, qui
 veram fidem non confitetur, quando ex præcepto
 est confitenda, vel verbo, signo aut facto confitetur
 religionem falsam; quod tunc fit (ecce regula
 9. generalem) quando quis ponit actionem, qua vel
 ipse cultus falsus, ut thus adolare, genuflectere idola
 sumere cœnam Calvinisticam &c. vel saltem ex se
 circumstantiis significet professionem falsæ religionis
 ut si Rex Angliæ jubeat, ut omnes, qui profitentur
 religionem Anglicanam, & Regem pro capite Ec
 clesiæ agnoscunt, ferant in signum suæ fidei certu
 lincum in pileo, comportent ligna ad exurenda
 statuam Summi Pontificis, bibant Regis & ho
 stium Papistarum sanitatem, hæc omnia in his cir
 cumstantiis sunt abnegatio externa Fidei, & pro
 fessio falsæ religionis, ideoque intrinsecè mala
 idem est si quis impetret immunitatem, vel salvum

conductum ideo validum vel utiliore, quia in iis exprimitur, quòd sit alterius religionis, quàm Catholicæ, *La Croix L. 2. n. 62.* Si verò signa non significant determinatè professionem falsæ religionis, sed tantùm distinguant nationem à natione, ut portare habitum Turcarum, Judæorum, Anglorum &c. iis ex gravi causâ uti licitum est; imò quamvis ejusmodi signa videantur significare professionem falsæ sectæ, veluti habitus sacerdotalis Judæorum, Turcarum, Mahomet depictus in vexillis &c. modò ex circumstantiis alium usum, vel significationem habere possint, quàm præcisè professionem sectæ falsæ, ex gravissima saltem causa v. g. ad effugiendam mortem, ad reportandam justam de hoste victoriam adhiberi poterunt. *Lugo de fide d. 14. sect. 5. n. 82. Tamb. loc. cit. Spor. n. 35. Laym. L. 2. t. 1. c. 11.* ubi addit se non audere damnare milites Christianos, qui ad decipiendos hostes utuntur vexillis, habitu, & sermone Turcis vel aliis Gentibus proprio; nec ego damno: Ratio est, quòd hæc signa quamvis assumi soleant ad significandam falsam sectam, tamen in his circumstantiis non ita assumuntur, sed tantùm ex gravi causa permittitur, ut hostis judicet ita assumi, & si usus horum signorum in his circumstantiis esset in facto negare veram, vel mentiri falsam religionem, ergo nec ad effugiendam mortem liceret masculo uti veste fœmineâ, quia esset mentiri, ideòque intrinsecè malum, hoc autem est contra communem: imò possunt esse circumstantiæ, in quibus illa signa nullam habeant significationem falsæ fidei, & tunc etiam absque gravi causa adhiberi poterunt, sic enim videmus passim Christianos uti vestibus Turcicis, Judaicis etiam sacerdotalibus ad recreationem in bacchanalibus, & comædiis; videmus ad ornatum

adhiberi imagines Mercurii, Jovis, Veneris, Lutheri
Calvini &c.

11. QUÆR. III. Qualiter amittatur habitus fidei
R. Non amittitur per quodlibet mortale, sed
tantum per peccatum infidelitatis, hoc enim fidei
directè opponitur. Est de fide ex *Trid. sess. 6. c. 13*
& 26. ubi sic habet: *Si quis dixerit, amissa per pec-*
catum gratiâ simul & Fidem semper amitti, aut fidem
quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit virtus,
aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse Chri-
stianum, anathema sit.

12. QUÆR. IV. Quid de vitiis fidei oppositis
eorumque pœnis?

R. *Sequentia* 1. Fidei opponitur infidelitas, quæ
si per actum positivum fidei resistat, dicitur positiva;
si sit pura omissio vel carentia fidei, dicitur nega-
tiva; hæc negativa infidelitas si nequidem inter-
pretativè sit voluntaria, dicitur pura, qualis est in
illo, cui citra suam culpam mysteria fidei nunquam
sunt proposita; si sit saltem interpretativè volunta-
ria, dicitur non pura.

2. Positiva infidelitas à *S. Th.* dividitur in *Pagan-*
ismum, per quem resistitur fidei nondum susceptæ
in *Judaismum*, per quem resistitur fidei susceptæ in
figura; & in *Heresim*, per quam resistitur fidei sus-
ceptæ per baptismum. Ad infidelitatem reducitur
Idololatria, quæ est cultus latriæ exhibitus crea-
turæ, estque duplex, alia simulata & materialis,
quando quis ex metu v. g. mortis sine animo co-
lendi, cultum latriæ externum idolo exhibet; alia
formalis & propria, quando exhibetur idolo cultus
cum affectu colendi: utraque est peccatum gravissi-
mum & crimen læsæ Majestatis Divinæ, prohibita
Exod. 20. v. 5. Non adorabis ea, neque coles; non
adorabis cultu externo, inquit Glossa, neque coles
inter-

interno. Hinc qui hominem vel dæmonem ut Deum colunt aut adorant solo animo placendi, aut aliquid ab iis obtinendi, quamvis sciant eos non esse nisi creaturam, veri sunt Idololatræ, & longè graviùs peccant, quàm Gentiles, qui adorant Idolum, quod credunt esse Deum: per Idolum autem intelligitur effigies falsi numinis; unde patet imagines B. Mariæ V. & Sanctorum non esse Idola, eorumque cultum & invocationem non esse Idololatriam, ut calumniantur Hæretici: nam Sanctos non invocamus ut Authores Gratiarum, quas petimus, sed tantum ut Intercessores apud Deum & Christum, & sic ipsâ invocatione profitemur non ipsos, sed Deum & Dominum Nostrum Jesum Christum esse unicum omnium bonorum largitorem.

3. Hæresis est error contra fidem verè susceptam. Dicitur 1. Error, qualem etiam habet, qui affirmativè dubitat, id est, qui judicat propositionem fidei esse incertam, posse esse falsam; item qui negat aliquid, quod falsò ab Ecclesia putat esse definitum, hic enim implicite dicit Ecclesiam in definiendo posse errare, qui est error contra fidem: Dicitur 2. Contra fidem iam susceptam saltem per baptismum, nam qui ante baptismum à fide susceptâ deficit, ut potest contingere in catechumeno, quamvis in foro conscientiæ sit hæreticus, non tamen in foro externo quòad incidendum pœnas hæreticorum.

4. Pœnæ ab Ecclesiâ in hæreticos latæ sunt 1. 13. Excommunicatio major latæ sententiæ, soli Papæ in Bullâ Cœnæ reservata, quæ etiam extenditur ad hæreticorum fautores, defensores, receptatores: Item ad legentes, retinentes, defendentes, imprimentes libros hæreticos, de quibus dicam *cas. 115. q. 3. & seqq.* 2. Irregularitas saltem pro hæretico

notorio. 3. Inhabilitas ad beneficia. 4. Infamia.
5. Privatio Ecclesiasticæ sepulturæ. Pœnæ civiles
sunt confiscatio bonorum & liberatio subditorum
ab obedientia illius, qui nominatim est excommu-
nicatus, sed hæ ultimæ pœnæ in Germania non ob-
servantur, Summo Pontifice ob potentiam hære-
ticorum dissimulante, teste *Engel l. 5. decret. tit. 7.*
num. 16.

14. 5. Ut pœnæ Ecclesiasticæ incurrantur, debet
hæresis esse *interna, plenè deliberata, pertinax &*
exterius manifestata; pœnalia enim strictè inter-
pretanda sunt.

Dicitur 1. Interna, nam qui tantùm externè ne-
gat fidem, quamvis graviter peccet, tamen propriè
non est hæreticus, quia non habet errorem in intel-
lectu: at si talis pro hæretico & excommunicato
publicè declaretur tanquam talis, vitari deberet, &
absolvi non posset, nisi Ecclesiæ reconciliatus.

Dicitur 2. Plenè deliberata, nam error in fide
debet esse mortaliter malus: graves enim pœnæ
non incurruntur nisi ob delictum grave.

Dicitur 3. Pertinax, non quòd debeat aliquis
mordicùs errorem suum tueri, sed quòd non credat
mysterium, quod advertit sibi esse sufficienter pro-
positum, vel cognoscit illud teneri, & doceri à verâ
Christi Ecclesia, etiamsi à nullo sit monitus, vel cor-
reptus; si verò mysteria fidei alicui non sint pro-
posita, aut quis contra fidem defendat proposicio-
nem ab Ecclesia damnatam; etsi ex ignorantia cul-
pabili, crassa, vel supina, vel etiam affectata ob dis-
cendi tædium, vel similem causam, propriè non est
pertinax, per consequens nec pœnas incurrit, modo
infallibilem Ecclesiæ auctoritatem in rebus fidei
proponendis agnoscat, & paratus sit se corrigere, si
sciret ab Ecclesia contrarium esse definitum, *D. Aug.*
epist.

epist. 162. relatus in c. dixit Apostolus 24. q. 3. Sanch. t. 2. c. 7. n. 20. Laym. sup. c. 3. n. 2. Lugo disp. 20. sect. 6. à n. 190. Hinc patet homines rusticanos, plebeios, rudes, & simplices apud acatholicos educatos contra fidem errantes, rarò incurrere excommunicationem, aliàsque pœnas; vel enim statim, ut cœperunt de sua sectâ dubitare, inquisierunt in fidem nostram, & jam patet eos esse tantùm hæreticos materiales; vel culpabiliter neglexerunt inquirere, & tunc quidem peccârunt, attamen non sunt pertinaces, quamdiu parati sunt ea credere, si debitè proponerentur; ideòque confessarii, vel Parochiales pro absolutione ab hæresi malè mittunt ad habentem potestatem specialem non sine eorum confusione, & molestiâ, sed ipsimet præviâ in necessariis fidei instructione eos absolvere possunt, & debent.

Sporer t. 2. c. 3. n. 21.

Dicitur 4. Exteriùs manifestata, intellige verbo, signo, vel facto, quia Ecclesia non iudicat aut punit merè interna: debet autem actio externè manifestativa esse mortaliter mala, ideòque qui hæresin internam manifestat consilii vel instructionis gratiâ, excommunicationem & reservationem non incurrit, juxta dicenda *cas. 115. q. 3.*

QUÆR. V. An hæretici & infideles ad fidem cogi possint? 16.

R. 1. Cogi possunt hæretici, quia per baptismum Ecclesiæ sunt subjecti.

2. Infideles non baptizati etiam subjecti Principi Catholico directè ad fidem cogi non possunt: Est *communis cum D. Th. 2. 2. q. 10. a. 2. contra Scotum.* Ratio est, quia Christi fides non vi, sed voluntariè suscipienda est, secus magnum periculum esset fictionis, & sacrilegii in suscipiente illam coactè, & ita habet consuetudo Ecclesiæ, quæ semper amulanda

landa

landa est, ex qua colligitur voluntas Christi &c. Possunt tamen infideles à suo Principe cogi, ut audiant verbum Dei, & sic coguntur Judæi Romæ item ut abstineant à superstitionibus, idololatria, fornicationibus, usuris, & aliis peccatis quæ sunt contra naturam, & repugnant politicæ gubernationi.

3. Infideles Christiano Principi non subiecti cogi possunt, ut admittant prædicatores fidei, quia Ecclesia habet jus mittendi suos prædicatores per universum Orbem; item cogi possunt, ut abstineant à vitiis innocenti vel Reip. nocivis, v. g. ut abstineant à fraudibus, rapinis, immolatione, vel commestione hominum, quia quilibet habet jus defendendi innocentem, imò si hæc faciant, universali usu & consensu etiam bellum iis inferri potest. *V. Azor p. 1. L. 8. c. 24. à q. 2.* Ex præmissis

17. *Deduces seqq.* 1. Interrogatus, an sit Sacerdos, Monachus, an audiat Missam, an feriâ sextâ abstineat à carnibus, juxta *Tamb. Sporer sup.* non tenetur respondere, sed potest signis vel verbis æquivocis interrogationem eludere, sive interrogans sit persona publica, sive privata. Rationem dant, quia multi sunt Catholici, qui nec sunt Sacerdotes, nec Missam audiunt, nec à carnibus abstinent, imò *Tamb. §. 3 n. 3.* dicit aliquem sine infidelitate posse negare, se esse Monachum, Sacerdotem, aut Missam audire, quia hoc est cum levi mendacio negare statum, consuetudinem, actiones, non verò fidem; sed attendendum est, interrogante præsertim potestate publicâ, an non patriatur honor Dei, proximi salus; an in illis circumstantiis negare se esse Sacerdotem, Monachum, observantem jejunii &c. non sit idem, ac negare, se esse Catholicum, eò quòd interrogans fortè voluerit per hæc æquivalenter quæ-

quærerè, an sis Catholicus, tunc enim implicite negaretur fides, quod nunquam licet,

2. Interrogatus in Anglia etiam à privato an sit fidei Regiæ, affirmare non potest, etiamsi subintelligat fidem Regis Catholici; quia per fidem Regiam ex circumstantiis & intentione quærentis determinatè significatur fides Anglicana, quam affirmare est fidem veram negare, quod nunquam licet; idem est, si interrogaris, an sis religionis reformatæ vel evangelicæ, nam quamvis Religio Catholica per *Trid.* sit reformatata & verè evangelica, si tamen ex circumstantiis per reformatam intelligatur Calvinistica, per evangelicam Lutherana; dicere se esse reformatum vel evangelicum, est negare fidem, ut dixi sup. n. 5.

3. Certum est non licere carnes comedere die vetito, quando comestio carnis habetur pro signo protestativo falsæ sectæ, ut si hæretici cum Catholicis in eodem hospicio die veneris confidentes, vel convivantes ad explorandam aliorum fidem dicant, qui Evangelicus vel Papæ inimicus est, ex hoc periculo carniū, ex hoc capone comedat; edere non licet, nisi cum protestatione, quòd ejusmodi esum non velit haberi pro signo falsæ religionis; cum etiam Catholicis ex certis causis carnes edere liceat. Si carnes non apponantur ad explorandam fidem, etiam inter hæreticos Catholico ex gravi causa, v. g. ne cum mortis, vel alterius gravis mali periculo prodatur, carnes edere licitum est; dixi *ex gravi causa*, nam sola irrisio vel joci, quibus non comedens exponeretur, non sunt causa sufficienter excusans ab abstinentia, ut habet *communis*.

4. Etsi cœna Calvinistica sit signum de se protestativum falsæ religionis, ideòque intrinsecè malum, ipsum tamen panem occultè, & merè materialiter,

liter,

liter, absque scandalo comedere malum non est
Laym. sup.

5. Videns sacras imagines conculcari, Sanctos blasphemari, Ecclesiam Catholicam risui exponi, eique falsa dogmata imputari, fideles scandalizari &c. tenetur etiam cum periculo vitæ (si cum fructu possit) Dei, Sanctorum, & Ecclesiæ honorum tueri, hæreticorum fallacias detegere, ut sup. dixi.
21. 6. Si Princeps acatholicus jubeat omnes Catholicos frequentare templa hæreticorum, aut die veneris carnes edere, illicitum est obedire, & ita ad Catholicos in Anglia bis respondisse Pium V. testatur *Sanch. sup. c. 4. n. 27.* etiam si Princeps protestaretur, se per hæc tantum velle obedientiam civilem, nam reverà intendit auctoritatem addere hæresis veræ fidei contemptum, & perversionem fidelium, ad quæ cooperari non licet: in Germania tamen furtivè, aut ex curiositate audire conciones hæreticorum, non est signum professivum hæresis, nec hæresi propterea additur auctoritas, cum potius fiat in ejus contemptum: hinc secluso periculo seditionis, scandali, vel alterius mali non est mortale, imo nullum, si fiat ex justâ causâ, ut si miles vel filius familias occultè Catholicus pergat conciones frequentare, ne ab officiali, vel patre-familias male tractetur, vel à vera fide retrahatur.
22. 7. Si privatus in hospitio dicat: si quis hic aderit Papista, surgat à me occidendus, nemo tenetur surgere; similiter si potestas publica in odium fidei jubeat, ut Catholicos se prodant portando certas vestes, ut solvant mulctam, è patriâ abscedant, non tenetur se prodere, aut patriam relinquere, quia nemo in particulari interrogatur: quòd si tamen aliqui antecedenter noti propterea censerentur à fide defecisse, tenerentur vestes portare, vel è patriâ abscedere.

dere: sed potestne fidelis instante persecutione semper fugere? &c. Si per ejus fugam periclitetur Dei honor, salus animarum, muneris v.g. Pastoralis observantia, fugere non licet: si solum sis utilis non autem necessarius, potes, sed non teneris manere: si fugiendo vel ad tempus latitando rem Christianam magis promoveres, obligaris fugere, vel latitare *Tamb. §. 2. n. 6.* De cætero fugere malum non est, suadente ipso Domino: *Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Matt. 10. Neque hoc est negare fidem, sed manifestare.

8. Quoad communicationem cum hæreticis & Judæis tenenda sunt sequentia. 1. Certum est peccare graviter, & excommunicationem reservatam incurrere omnes, qui cum hæreticis communicant in crimine hæreseos iis credendo, fovendo, defendendo &c.

2. Peccant graviter, qui communicant in sacris cum hæreticis, in eorum templis vel conviviis Psalmos cum ipsis cantando, organa, vel campanas pulsando, quia hoc est externa eorum rituum approbatio, vel scandalosa communicatio in sacris, quod à potiori tenet de rythmis in odium Religionis Catholicæ cantari solitis, item de præparandis iis, quæ proximè serviunt ad cœnam acatholicam, uti quandoque fit in locis, ubi acatholici eodem cum Catholicis utuntur templo, organedâ, & ædituo Catholico: quæ servitia in homine Catholico planè improbata sunt; secus est si organum, vel campanæ pulsentur tempore, quo congregantur cives, vel mercatores forensia tractantes. De lectione librorum hæreticorum vide *Cas. 115. n. 14. Et seq.* ubi & de pœnis hæreseos, item de facultate absolvendi agetur.

3. Regulariter non licet matrimonium contrahere

here cum hæreticis; multò minùs matrimonium
 contrahere coram ministro hæretico, quia hoc esse
 addere auctoritatem hæresi, & in factò profiteri
 eum esse personam sacram, cui ex munere compo-
 rat assistere; possent tamen ex causa permitti pro-
 clamations fieri à ministro acatholico; item non
 est illicitum ex causa politica v. g. ut proles in foro
 externo habeatur legitima, comparere coram ma-
 gistratu acatholico, ac coram ipso ratificare ma-
 trimonium coram Parocho Catholico contra-
 ctum &c.; similiter potest Catholicus amicitia
 vel honoris gratiâ interesse matrimoniis & nuptiis
 acatholicorum, quia hoc non est profiteri vel ap-
 probare eorum fidem, vel superstitiones; imò in
 Germania Parochus potest licitè assistere matrimo-
 niis acatholicorum in sua Parochia habitantium, & si
 unus sit Catholicus, etiam benedicere nuptiis. *V. cas.*

106. n. 27. cas. 108. n. 11. & cas. 110. n. 15. & seq.

24 4. Non potest licitè peti, aut accipi Baptismus ab
 hæretico, nisi adsit gravis causa, vel necessitas, *Log.*
d. 14. n. 161. non enim hoc est intrinsecè malum,
 neque est agnoscere hæreticum tanquam personam
 sacram, aut ministrum baptismi ordinarium, sed
 tanquam ministrum sufficientem, quod verum, &
 ex justâ causâ licitum est; probabiliùs etiam licet
 agere patrinum in baptismo infantis acatholicis
 quia hoc est, se obligare ad educandum filium in
 vera fide in defectu parentum, in quo nihil est mali.
V. cas. 89. n. 33. An liceat Pastori permittere hære-
 ticis sepulturam, vel eos sepelire ritu Catholico, eo-
 rum exequiis assistere; dicam *cas. 114. n. 14.*

5. Non licet famulari hæreticis cum perversio-
 nis periculo, aut cum neglectu præceptorum Eccle-
 siæ de audienda Missa, de abstinentia à carnibus &c.
 nisi quòad duo ultima gravis causa excuset, ut si
 apud

apud Catholicos non posset haberi servitium simile & competens; si quis esset ablegatus inter aras infidelium; si versaretur in mari &c.

6. Circa communicationem cum Judæis Jus 25. Can. tit. de Judæis, C. Nullus c. 28. q. 1. prohibet sequentia 1. Cum eis habitare, non tamen eis servire, vel in Sabbatho cibos coquere 2. Eorum azymis vesci. 3. Judæis medicis eorūque medicinis uti, si ab aliis æquè peritis haberi possint. 4. Cum eis simul in balneo lavare 5. Eos invitare, vel ad eorum convivium accedere. 6. Esse obstetrices vel nutrices infantum in eorum domibus, nisi cum spe conversionis eorundem. 7. Iisdem legata in testamentis relinquere, aut hæredes, nisi sint consanguinei, instituere. 8. Iis officia publica committere. 9. Eorum esse mancipium: sed in his omnibus attendenda est consuetudo, quæ contra legem Ecclesiasticam præscribere potest, nec hæ prohibitiones extendi debent ad casus in Jure non expressos, hinc licet cum eis ludere, saltare, mercari, modò absit periculum perversionis & scandali.

C A S U S X V.

De Spe Theologica, & vitiis eidem oppositis.

PAncratius puer petit à Parocho doceri, I. Quid & quotuplex sit spes; 2. Quodnam ejus objectum materiale, formale; 3. Quis modus ea ad captum exponendi; 4. Qualiter spes sit necessaria;

M

ria;

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

ria; 5. Quando obliget. 6. 7. 8. Quid de des-
 vatione. 9. De presumptione; 10. Tentatione.
 11. Quid de eo, qui perpetuò optat frui mundo
 12. Vel ideò peccat, quia putat aquè faciliè pluri-
 quàm pauca peccata remitti. 13. Vel e contra pro
 peccata aliqua ob suam enormitatem nunquam remi-
 tendi; 14. Vel maledicit sua diei. Pro resolu-

1. QUÆR. I. Quid, & quotuplex sit spes?

R. 1. Spes in S. Scriptura variè sumitur; quan-
 doque pro habitu spei 1. Cor. 13. *Nunc autem
 manent tria hæc, Fides, Spes, Charitas.* Pro habitu
 sperandi Rom. 8. *Spe salvi facti sumus.* Pro habitu
 objecto materiali spei; *Spes, qua videtur, non est
 spes.* Ibid. Pro ipso Deo, cujus promissioni, &
 auxiliis innititur tanquam objecto formali; *Tu es
 spes mea.* Psal. 21. *Spes mea Deus.* Thren. 3.

R. 2. Spes in genere, prout abstrahit à naturali
 & supernaturali, est desiderium & expectatio boni
 ni absentis & ardui probabiliter futuri. Spes Theo-
 logica habitualis est habitus supernaturalis, quo
 homo tendit in Deum ut beatè possidendum, ideò
 que dicitur virtus Theologica; Spes actualis est
 certa expectatio beatitudinis ex Dei gratia, & non
 nostris meritis. Ita quòdam rem omnes cum *D. Th. 2. 2. q. 18. a. 2.*
*Seu explicatiùs; Est desiderium efficax ad
 cuiuscunque boni supernaturalis & ardui à Deo pro-
 missi, cum certa fiducia, & animi erectione ad illud
 consequendum.*

Dicitur 1. *Desiderium efficax*, id est voluntas
 feria applicandi media opportuna; quia voluntas
 inefficax beatitudinis, vel simplex complacentia
 stare potest cum desperatione.

Dicitur 2. *Boni supernaturalis conducentis ad vitam æternam*, in quo distinguitur à spe naturali
 quæ desiderat, & expectat bona naturalia.

Dicitur 3. *Boni ardui*, verè enim beatitudo est ardua & difficilis, omnem captum naturalem, & vires humanas transcendens, ac sine supernaturalibus Dei auxiliis non consequibilis.

Dicitur 4. *Boni à Deo promissi*, quia sicut nihil potest credi fide divinâ, quin sit revelatum, sic nihil firmiter sperari, quod non sit à Deo promissum.

Dicitur 5. *Cum certâ fiduciâ*, quia spes supponit fidem, quâ quis certò credat, quantum est ex parte auxiliorum Dei, se rem promissam, etsi difficilem, consecuturum; ex hac fide oritur animi confidentia, erectio, & promptitudo ad superandas cum auxilio Dei quascunque occurrentes difficultates; *Spes enim non confundit.* Ad Rom. 5. Quia tamen fides & promissio non est absoluta, sed sub conditione nostræ cooperationis, & perseverantiæ, ideo ex hac parte spes non est certa, sed meritò timetur, *quia nescit homo utrum odio, an amore dignus sit, sed omnia in futurum reservantur incerta.* Eccl. 9.

QUÆR. II. Quodnam sit objectum spei, & 2. quinam actus ad eam pertinentes?

R. I. Objectum materiale spei primum est beatitudo objectiva, seu Deus beatè possidendus; secundarium sunt omnia auxilia divina, remissio peccatorum, & pœnarum, gratia actualis, & habitualis, uno verbo omnia bona à Deo nobis promissa in ordine ad supernaturalem beatitudinem, sicut omnia & sola revelata sunt objectum materiale fidei.

2. Objectum motivum formale spei prout spes est desiderium, est Bonitas Dei respectiva, seu ut nobis bona; in tantum enim spes est actus amoris concupiscentiæ, & in hoc differt, ac imperfecti-

or est charitate, quæ diligit Deum non præcipue quia nobis, sed quia in se est summè bonus, & dignus amari. *D. Th. q. 17. a. 8.* Motivum spei potest esse fiducia, & erectio animi, ac certa rei promissæ expectatio, est omnipotentia divina, quæ potest Deus omnia dare, quæ promissit, & fidelitas, quæ certò dabit: hæc autem motiva rudibus ad capitulum exponi poterunt, quærendo, v. g. quare potius credant se accepturos vestem à Principe promissam, quam promissam à paupere? Respondent: quia Princeps potest dare vestem promissam, & etiam dabit, quia stabit suis promissis; è contra pauper, vel non poterit dare, quod promissit, vel si possit, fortè tamen non stabit promissis, quia ipsemet eam indiget: hoc igitur applicent Deo, qui in dando est potentissimus, in servando promissis fidelissimus.

3. Ad spem reducuntur complacentia, gaudium &c. de beatitudine sibi promissâ, de mediis ad eam consequendam &c. Item timor, dolor, fuga, detestatio eorum, quæ damnationem inducunt, & beatitudinem impediunt, aut retardant, ut peccata mortalia, & venialia, eorumque pœnæ: deum ad spem pertinet optare alteri salutem, quatenus hæc salus simul optanti bona est; optare autem salutem, quia proximo bona est, non est actus amoris concupiscentiæ, & spei, sed actus charitatis in proximum.

4. QUÆR. III. Qualiter spes sit necessaria?

2. 1. Sicut fides de Deo ut remuneratore omnium homini ratione utenti est necessaria necessitate mediæ, secundum dicta *Cas. præc.* sic & spes remunerationis: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remuneratorem.* ad Hebr. 11. Qui textus de fide simul & spe intelligitur.

gitur; imò plures dicunt in statu naturæ lapsæ, spem non tantum esse necessarium iudicium salutis ex ordinatione divina, sed etiam ex natura rei. Rationem dant, quia natura post peccatum originale est ita infirma, ut ad actus virtutum arduos videatur efficaciter conari non posse, quin per fidem & spem præmii erigatur.

2. Spes Theologica necessaria est necessitate præcepti naturalis & divini, ut clarum est tum ex S. Scriptura ad Col. 1. *Si tamen manetis in fide fundati & stabiles, & immobiles in spe*: Tum quia ratio naturalis dicit hominem debere tendere in finem suum ultimum cognitione & affectu; cognitione per fidem, affectu per spem, & charitatem, fide enim cognoscimus Deum finem ultimum, spe expectamus, charitate conjungimur,

3. Præceptum spei per se obligat hominem, cum ad usum rationis pervenerit, & beatitudo ei per fidem fuerit proposita; Deinde sæpius in vita saltem per accidens, & quidem toties, quoties obligat præceptum confessionis, charitatis, contritionis: quia sicut sine fide formali vel virtuali huiusmodi actus haberi non possunt, sic nec sine spe saltem virtuali: homines tamen bene educati, & in fide instructi prudenter dubitare non possunt, quin huic præcepto satisfecerint, cum toties spem eliciant, quoties amore cælestis gloriæ, vel timore gehennæ actum bonum exercent, de peccatis dolent, confitentur &c. & vix fieri potest, ut firmiter credens cælestem gloriam sibi esse præparatam, eam nunquam desideret, aut ad eam promerendam non erigatur.

QUÆR. IV. Quæ sint vitia spei opposita? 6.

2. Præcipue sunt duo, desperatio per defectum, præsumptio per excessum. *Circa desperationem tenenda sunt seqq.*

M 3

1. Des-

1. Desperatio non est iudicium de non obtinenda re sperata, etsi hoc ordinariè præcedat, sed abjectio voluntaria omnis spei, consequendi beatitudinem, vel media ad eam sufficientia ex diffidentia de bonitate & misericordia Dei: in hac diffidentia consistit gravissima ejus malitia in Spiritu S. cui aditum in animam intercludit, & hominem directe à fine suo ultimo avertit, estque causa gravissimorum scelerum; fit namque, ut desperantes de Dei misericordia, & salute, abjectâ salutis curâ absque fræno timoris se præcipitent in quædam crimina. Juxta illud ad Eph. 4. *Desperantes semet ipsos tradiderunt impudicitia in operationem omnium immunditia; utque tandem vitam peritiam, conscientia cruciatum ferre non valentes, sibi ipsam mortem inferant.*
7. 2. Desperationi sæpe conjunctum est crimen hæresis specialiter in confessione explicandum, si ideo quis desperet, quia iudicat Deum se salvum non posse, vel non velle; aut Deum se peccatis reprobâsse ante prævisionem peccatorum, vel peccata esse irremissibilia, aut tanta, ut vincant Dei misericordiam, hæc enim omnia sunt contra fidem: qui verò ideo desperat, quia putat se ob nimia peccata esse indignum ulteriori gratiâ, vel putat Deum non amplius daturum auxilia efficaciter, vel ob compertam suam infirmitatem, & continuos relapsus arbitratur se non perseveraturum, sed certò damnandum; talis quidem peccat mortaliter, absque tamen peccato hæresis, quia non est de fide, quòd Deus de facto hunc sit salvaturus, aut ei daturus auxilia efficaciter, sed quòd possit dare, ideòque tota malitia hujus desperationis est in eo, quòd diffidat bonitati Divinæ, & abjiciat omnem omnemque conatum ad salutem.

3. Ob peccata & radicos vitiorum habitus des- 8.
perare de propriis viribus, & confidere in sola & im-
mensa Dei misericordia, nō vitiū, sed prima spei an-
hora est, & initium salutis; desperare sibiq; mortem
inferre non ex diffidentia erga Dei misericordiam, &
auxilium, sed quia res sibi non successit, ut voluit,
quia jacturam fecit honoris, bonorum temporali-
um, &c. non est desperatio directè opposita spei, sed
charitati propriæ, vel aliis virtutibus, ut patet.

Circa præsumptionem, accipe seqq. 1. Præsump- 9.
tio est præpostera fiducia de bonitate Dei & miseri-
cordia, quâ quis confidit beatitudinem, aut bona
ad eam pertinentia consequi per media à Deo non
ordinata, ut si quis speret cœlestem gloriam per ac-
tus merè naturales, velut Pelagiani; vel justificatio-
nem per solam fidem sine propriis meritis, remissi-
onem peccatorum per solam in meritis Christi fi-
duciam, ut hæretici hujus temporis; talis præter
peccatum præsumptionis habet crimen hæresis,
quia de fide est, beatitudinem acquiri non posse per
actus merè naturales, neque justificationem, vel
remissionem sine at-vel contritione; qui verò sibi
persuadet, se esse prædestinatum, & ideo liberiùs
peccat, pœnitentiam differt, aut confidit se oppor-
tuno tempore esse salvandum, quidquid egerit,
peccat quidem peccato præsumptionis, non tamen
hæreseos; idem est de eo, qui ex confidentia in Dei
misericordia movetur ad reiteranda peccata, ad
differendam pœnitentiam: *Dico*, qui ex confiden-
tia in Dei misericordia movetur, nam si aliunde v.
g. ex nimia objecti delectabilitate moveatur ad rei-
terandum peccatum, vel ideo differat pœnitenti-
am, quia jam videtur nimis difficile confiteri, aut
abstinere à peccatis, quamvis simul credat, & spe-
ret etiam post dilatam pœnitentiam aut reiterata

peccata se veniam impetraturum, non est præsumptio, imò bonum est etiam tum, quando peccamus sperare veniam & proponere confiteri.

10. 2. Ad præsumptionem reducitur Dei tentatio, quâ quis temerè vult experiri Dei misericordiam expectando extraordinarium, vel miraculosum Dei auxilium; ut si se exponat evidenti periculo peccandi, confidens se miraculosè conservandum, aut cum potest conservare vitam, vel sanitatem corporalem mediis naturalibus, his neglectis intendat, & confidat consequi medio supernaturali, & extraordinario, nisi id fortè fieret ex speciali Dei instinctu. *V. cas. 65. n. 16.*

3. Pessima, & blasphema præsumptio, & Dei tentatio est, si quis per preces, eleëmofynas, Sacrificium Missæ, vel alia pia opera sperat à Deo consequi, quæ per se mala sunt, ut turpè puellæ amorem, vindictam de inimico, victoriam injustæ litis &c.

4. Omnis præsumptio aut Dei tentatio est peccatum ex genere suo mortale, etsi non habeat annexam hæresin juxta illud Eccl. 5. *Ne adjicias peccatum super peccatum, & ne dicas miseratio Dei magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.* Et Deut. 16. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Ex dictis

11. *Deduces seqq.* 1. Optans perpetuò frui terrenis, peccat contra spem, quia virtualiter contemnit objectum primarium spei, seu cœlestem gloriam, quam postponit amori temporalium: si tamen quis optet perpetuò frui mundo sine comparatione ad cœlestem gloriam ex amore vitæ præsentis, vel ut sic effugiat periculum æternæ damnationis, probabiliter excusatur saltem à mortali, *Castrop. Tamb. L. 2. in decal. c. 3. §. 1.*

12. 2. Qui pergit peccare ideo, quia confidit misericordiam Dei æquè facillè remissuram plura peccata, quam

quàm unum, graviter peccat peccato præsumptionis, secus si ideo peccata reiteret, eò quòd eadem erubescentiâ, vel labore possit confiteri plura, quàm unum, quia non peccat ex confidentia in Dei misericordia, & quamvis *Bona spei d. 4. n. 48.* putet tantum venialiter contra spem peccare eum, qui ex præsumptione, vel spe remissionis facit peccatum veniale, aut ad breve tempus pœnitentiam differt, communis tamen sententia est, hîc non dari parvitatem materiæ, gravis enim irreverêtia est abuti divinâ misericordia ad peccandum etiam venialiter.

3. Qui temerè se exponit evidenti periculo mortis, volens experiri, an Deus extraordinario medio sibi sit subventurus, tentat Deum, ideòque graviter peccat.

4. Qui timet, aut putat sibi difficilem esse remissionem peccatorum ob nimiam v. g. eorum enormitatem, per hoc præcisè non peccat, cum reverà remissio difficilis sit, non quidem ex parte Dei, sed ex parte pœnitentis, qui eò est indignior remissione, quòd graviora commisit peccata; si tamen ideo abjiciat omnem spem, & conatum ad salutem, aut peccatorum remissionem, peccat peccato desperationis.

5. Qui diei suæ maledicit, vel dolet se esse natum ob tædium vitæ vel asperitates, quas experitur, non peccat propriè contra spem; secus si ideo maledicat nativitati suæ, quia diffidit peccata sibi à Deo esse remittenda.

C A S U S XVI.

De charitate Theologica, ejusque obligatione, & vitiis oppositis.

Quarantus Pastor ovium ignorat 1. *Quid sit cha-*

M 5

cha-

charitas. 2. Ad quid obliget lex charitatis affirmativa, negativa 3. An Deus debeat diligere super omnia appetitive, intensive. 4. Quoties, & quando. 5. An in articulo mortis; & quid in dubio, an huic præcepto satisfecerit. 6. An proximus diligendus interne, Qualiter externe. 8. Quid de odio proximi, vel qualitatis in proximo; 10.-11. An liceat ei optare malum vel de eo gaudere. 12. Quis ordo dilectionis servandus. 13. An vitam vel bona propria liceat postponere vite vel bonis alterius. 14. An conjuncti præferant extraneis. 15. An innocens nocenti. 16. Quid sit maledictum, discordia; 17. Susurratio, &c. PRO RESOLUT.

1. QUÆR. I. Quid sit charitas?

R. Charitas Theologica sumpta pro habitu, est virtus à Deo per se infusa, quâ Deus diligitur propter se, & proximus propter Deum. Charitas actualis est amor benevolentia, & amicitia, quo Deo, proximo & nobis volumus bonum, quia hoc Deo bonum est & in hoc distinguitur ab amore concupiscentia, quæ vult Deo vel proximo bonum, non quia hoc Deo, vel proximo, sed quia ipsi volenti bonum est ideòque ad spem pertinet.

2. QUÆR. II. Quid circa legem charitatis eroga Deum?

R. Lex charitatis in Deum duplex est, affirmativa, quâ præcipitur Dei amor, & negativa, quâ prohibetur omne odium, aversio, aut malignus in Deum affectus: odium autem aliud vocatur abominacionis, quo quis Deum non secundum se, sed secundum aliquem ejus effectum sibi contrarium averfatur, v. g. ob imposita difficilia præcepta, ob pœnas vel adversitates immisas &c. Aliud dicitur odium inimicitia, quo impius Deum secundum se odit, averfatur, eique malè vult, de ejus bonitate potentia, gloria &c. tristatur: primum odium op-

ponitur

ponitur amor concupiscentiæ, secundum amoris amicitiam; utrumque est peccatum omnino grave, postremum longè gravissimum.

Circa præceptum affirmativum habe sequentia. 1. Hoc obligamur Deum diligere super omnia, recta enim ratio dicit Summum Bonum esse summè amandum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota animâ tuâ, ex tota mente tuâ & ex tota fortitudine tuâ* Deut. 6. *Hoc est primum & maximum mandatum* Matt. 22. Tum quia est actus virtutis excellentissimæ, & omnes aliæ virtutes tanquam media ad finem charitatis, qui est unio cum Deo, referuntur, ut probat *D. Th. 2. 2. q. 44. a. 1.* Tum quia in charitate fundantur & perficiuntur omnes leges, qui enim amat Deum, eum solum adorat, non blasphematur, non assumit Nomen Domini in vanum &c. Qui diligit proximum sicut seipsum, non occidit, non mœchatur, non furatur &c. *Plenitudo ergo legis est dilectio.* Ad Rom. 13. *Et in his duobus mandatis universa lex pendet & Propheta* Matth, 22.

2. Deus debet diligi super omnia *appretiative*, id est, amans debet Deum habere in majori æstimatione, vel quasi pretio, quàm omnia alia, ita ut, si opus foret, amans mallet omnia alia, etiam seipsum perdere, quàm Deum Summum Bonum amittere, vel offendere: Item Deus debet præ omnibus amari *objective*, hoc est, Deo debemus plura bona velle, quàm ulli creaturæ; Deo enim debemus velle suas perfectiones infinitas, honorem, adorationem & gloriam ab omnibus creaturis tanquam supremo Domino: & quamvis convenientissimum sit, ut Deus ametur super omnia etiam *intensive*, hoc est, vehementiori, ardentiori, & teneriori affectu, quàm omnia creata; ad hoc tamen ex præcepto

cepto non obligamur, ut habet *communis*, cum *Navar. Valent. Laym. Sporer. n. 29.* Ideoque sine peccato contingere potest, ut Deus minùs intenciametur, quàm creatura v. g. unicus filius, uxor, parentes, amici &c. cum enim bona creata sunt sensibilia, & nobis præsentia, difficillimum fore in ea aliquando non ferri cum majori conatu, ab affectione & teneritudine, quàm in Bonitatem Deum à nobis solo intellectu apprehensam; neque obicit illud *Math. 10. Qui amat patrem, vel matrem plùs quàm me, non est me dignus*, nam ex *communis* *D. Th.* intelligitur de amore appetitativo, non intensivo.

4. 3. Lex charitatis erga Deum non tantùm obligat per accidens, quando scilicet quis aliter justificari non potest, sed etiam per se, & quidem sæpius in vita, uti jam certum est ex Propositionibus ab *Innoc. XI.* damnatis. 6ta. *Probabile est, ut singulis quidem rìgorosè quinquenniis per se obliget præceptum charitatis erga Deum.* 7ma. *Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, quàm justificari possimus.* Ratio est, quia homo tenetur sæpius tendere in finem ultimum per fidem & spem, ut supra dictum est, ergo à potiori per charitatem: & certò hujus actùs utilitas, & summa necessitas debet ejus usum homini merito reddere familiarissimum: idque solerter suadet *Apost. 1 Cor. 10. Sive manducatis sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Et cap. 16. *Omnia vestra in charitate fiant.* At tamen hoc est consilii, non verò præcepti, nisi nunc certum est contra *Calv. Luther. & paucos Rigoristas*, qui docent omnes actus, qui per dilectionem ad Deum non referuntur, sed ex solo v. g. intuitu seu spe æternæ mercedis, aut alio honesto

motivo fiunt, esse peccaminosos & Deo ingratos; patet ex propositionibus ab Alex. VIII. damnatis. 9na. *Revera peccat qui odio habet peccatum, merè ob ejus turpitudinem & disconvenientiam cum naturâ, sine ullo ad Deum offensum respectu.* 10ma. *Intentio, quâ quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut cœlestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.* 11ma. *Omne, quod non est ex fide Christianâ supernaturali, qua per dilectionem operatur, peccatum est.*

4. Quoties præceptum amandi Deum obliget, est incertum, cum nec lex divina, nec Ecclesia diem aut tempus determinet; ex communiore DD. sententia videtur obligare 1. Cum homo sufficientem usum rationis & hujus præcepti cognitionem accepit, ut docet *DTh. 1. 2. q. 89. a. 6. & AA.* gravissimi apud *Dubois* ad Prop. 1. ab Alex. VII. damnatam n. 31. 2. In articulo mortis, non tantum per accidens, ratione tentationum, aut in defectu Sacramenti Pœnitentiæ, sed etiam per se, etiamsi moribundus sibi lethalis culpæ conscius non sit; quia videtur recta ratio exigere, ut homo tunc agat, quod tutius est, & se per amorem conjungat fini suo ultimo isto instanti, à quo pendet felix, vel infelix æternitas. 3. Sæpius per vitam, ut jam dictum est; satisficit tamen huic præcepto, si eliciatur charitas in ordine ad alia præcepta implenda v. g. confessionis, communionis &c. aut ex mera devotione; ideòq; fideles, qui sunt bonæ voluntatis, non facillè debent scrupulari, an præcepto charitatis erga Deum, vel proximum satisfecerint, nam horum actuum frequens est occasio, & reverà illos eliciunt, quoties Deo vel proximo favent suas perfectiones, gaudent, quòd

quòd illi bene fit, faciunt, quæ illi placent, vitant
quæ displicent &c. *Carden. dissert. 6. c. 2. a. 3.*

6. QUÆR. III. Quid circa legem charitatis ce-
ga proximum?

2. 1. Lex amandi proximum iterum alia est
affirmativa, alia negativa: Lege affirmativâ te-
nemur ad sequentia.

1. Diligere omnem proximum amicum & ini-
micum; *Ego autem dico vobis diligite inimicos ves-
tros. Matt. 5.* idque non tantum actu externo eum
v. g. à periculo mortis liberando, necessaria sup-
peditando, damnum in honore, vel bonis for-
tunæ, si absque gravi incommodo fieri possit, im-
pediendo; sed etiam actu interno, quo ei bene
velimus, optemus bonum, ut certum est ex Pro-
positionibus ab Innoc. XI. damnatis; *10ma. Non
tenemur proximum diligere actu interno & formali.*
*11ma. Precepto proximum diligendi satisfacere pos-
sumus per solos actus externos.* Proximus autem hic
dicitur omnis, qui est capax ejusdem nobiscum
beatitudinis, ideoq; hic nemo excluditur nisi da-
mon & damnati.

7. 2. Peccat contra charitatem, qui ex aver-
sione, proximo etiam inimico negat externa & com-
mūnia signa dilectionis, id est talia, quæ fratri à
fratre, civi à cive, Superiori à subdito exhiberi so-
lent, ut si fratrem, qui te offendit, nolis ut an-
tea, salutare, alloqui; Prælato, ut antea, non
inclinare: Ratio est, quia hoc esset seipsum vin-
dicare, odium exterius continuare & alteri ad idem
ansam dare. *Dixi 1. Ex aversione*, nam si ex justâ
causâ v. g. pater filio, Superior subdito per ali-
quod tempus consuetæ benevolentiae signa subtra-
hant, ut sic eum ad agnitionem, & emendatio-
nem adducant, utique non peccant. *Dixi 2. Sig-*

na communia, nam non tenemur inimico exhibere signa dilectionis specialia, v. g. familiariter cum eo conversari, eum hospitio suscipere, mœstum consolari, ægrotum invisere &c. nisi fortè hæc signa exigeret gravis ejus necessitas; vel per ea sine gravi tuo incommodo eum posses Deo, & tibi reconciliare.

3. Inimico veniam petenti teneris in - & externe remittere, dando speciale signum, quòd ob præsentem offensam ei officia charitatis subtrahere nolis; potes tamen petere satisfactionem, nisi hæc tibi foret inutilis, & alteri graviter damnosa, imò si tu primò vel principaliter dederis causam inimicitiae, etiam teneris primò reconciliationem querere. Si quis nolit inimico reconciliari, vel communia dilectionis signa exhibere, absolvi non potest: Sed quid si pœnitens dicat se quidem inimico ignoscere, sed non posse oblivisci injuriæ; se quidem non odisse, sed etiam non posse aspicere, alloqui, salutare sine motu amaritudinis, rancoris &c. ? R. Talis interrogandus est, qualiter non possit oblivisci, an solùm quòd ad memoriam & horrorem injuriæ acceptæ; an motus rancoris, vel amaritudinis, quos ad conspectum inimici experitur, sint involuntarii, vel è contra an voluntarii, an conjuncti cum imprecatione alicujus mali, vel desiderio vindictæ? Si primum, absolvat in Domino, sæpe enim animorum aversio non tam est ex malitiâ, quàm naturali geniorum diversitate; si secundum, non absolvat nisi omni rancore deposito. An verò motus rancoris magis sint à natura & disparigenio, quàm à voluntatis malitiâ, inde colliges; si læsus iisdem sæpè & seriò, etsi irritò conatu resistat; Deum pro inimico roget, de eo malè non loquatur &c.

9. R. 2. Præcepto negativo prohibemur odium proximum juxta sequentes explicationes.

1. Odium definitur à D. Th. 2. 2. q. 34 a. 1. quòd sit alienatio seu aversio voluntatis ab eo, qui apprehenditur ut malum, & noxium: aliud est inimicitia seu malevolentia, quo quis averfatur personam proximi secundum se, seu ei vult malum, quia ipsi malum est; est ex genere suo mortale: aliud est odium qualitatatis, seu abominationis, quo personam averfamur non secundum se, sed secundum qualitatem ei adjacentem, potestque esse bonum, malum, vel indifferens, prout qualitas, quam in proximo odisti, bona, mala vel indifferens est; si odisti in proximo qualitatem bonam, g. vitæ sanctitatem, humilitatem, temperantiam &c. odium malum est, & fraternæ charitatis inimicitia: si qualitas quam odisti, sit mala, ut superbia, avaritia, luxuria, odium bonum est, nisi transeat in personam; si qualitas sit indifferens, ut vanitas, honor, divitiæ, ipsum pariter odium est indifferens, & fit bonum vel malum, prout finis, ob quem odisti, bonus, vel malus est.

10. 2. Circa odium malevolentia seu inimicitia accipe hanc Regulam: Inefficaciter velle, gaudere, desiderare, petere proximo grave malum sine rationabili causa, vel ex vindictâ, aversione, aut displicentiâ erga ejus personam; semper est mortale; Et contra ineffaciter velle grave malum v. g. paupertatem, mortem &c. in ordine ad majus bonum præsertim spirituale ipsius proximi, vel ad avertendum grave damnum Reipublicæ vel innocentis, per se non est peccatum: Ità quoad rem S. Thom. in 3. dist. 30. q. 1. a. 1. ubi sic habet: Potest quis salvâ charitate optare malum temporale alicui & gaudere si contingat, non in quantum est malum illius, sed in quantum

tum est impedimentum malorum alterius quem plus tenemur diligere, vel communitatis aut Ecclesia, atque in hoc sensu orat Ecclesia contra Paganos & Turcas... ut conterantur.

Hinc licitum est ineffaciter velle, vel optare infamiam, carcerem, imò ipsam mortem, malefactori, ut confusus resipiscat à peccatis, vel mortuus desinat Reip. vel innocentibus nocere, modò non fiat ex vindictâ, vel aversione. Item excusantur à peccato, qui sibi ipsis, vel alteri optant mortem, ut liberentur à gravissimis doloribus, tentationibus vel adversitatibus, quia similia desideria, ut ait Palao, formaliter sunt de bono, non de malo. Ob proprium tamen temporale bonum vel emolumentum acquirendum, non licet proximo optare mortem vel aliud grave malum, ut nunc certum est ex propositionibus ab Innoc. XI. damnatis: 13tia. *Si cum debito moderamine facias, potes absque mortali de vita alterius tristi, & de illius morte naturali gaudere, illam ineffaciter affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia persone, sed ob aliquod temporale emolumentum.* Item prop. 14ta. *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* prop. 15ta. *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hereditate consecutas.* Notanter dixi:

Ob temporale emolumentum seu lucrum acquirendum; nam ad avertendum grave damnum in rem jam possessâ, adhuc valde probabile est licere, absque odio tamen & vindictâ, alicui ineffaciter

N

desi-

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. I.

desiderare mortem, v. g. latroni, ne ab eo occidat, vel bonis spoliet. *D. Th. 2. 2. q. 76. a. 2. & in 3. dist. 30. q. 1. a. 1. & DD. gravissimi apud Mendo d. 4. q. 1. § 4.* Ratio est, quia mihi ipsi licite opto mortem, ut evadam ingens malum, et ego & alteri; deinde licite occido injustum aggressorem, si id necessarium sit pro conservatione vite, & probabiliter etiam pro conservatione bonorum temporalium, ergo a potiori licebit aggressori mortem optare, ut non occidat, non recipiat; neque hoc est gaudere vel optare alteri malum, quia ipsi malum, sed quia mihi bonum est. *S. Th. loc cit.* Multo magis licebit gaudere de effectu bono v. g. hæreditate ex alterius morte consecrata, quia tale gaudium non terminatur ad mortem proximi, sed illâ præsuppositâ ad hæreditatem; & sicut licitum est bonum sic obtentum possidere, sic & de ejusdem possessione gaudere. Periculolum tamen est hæreditatem desiderare ante mortem, quia tale desiderium facile extendet se ad ipsam mortem, quam certum est non licere desiderare propter bonum temporale hæreditatis.

12. QUÆR. IV. Quis ordo in diligendo servandus?

R. 1. Super omnia & præ omnibus tenemur diligere Deum. 2. Nos ipsos quoad bona spiritualia. 3. Proximum quoad bona spiritualia. 4. Nos ipsos secundum bona corporalia. 5. Proximum secundum eadem bona. 6. Nos ipsos & proximos secundum bona temporalia. Ratio est, quia homo sibi ipsi est conjunctior, scilicet per identitatem, proximo per societatem, ergo seipsum magis amare debet quam proximum, nam *qui sibi nequam, cui bonus erit?* Eccl. 14.

13. 2. Quamvis homo bona sua temporalia possit postponere bonis temporalibus proximi, eò quod

fit horum Dominus, non potest tamen, per se loquendo, vitam suam postponere vitæ proximi, nisi hic esset persona Reip. valde necessaria. Quia tunc, non tam vitam proximi, quàm bonum commune, suæ vitæ præponeret, quod non est inordinatum.

3. Licet se exponere periculo incerto, ut proximus evadat certum, aliàs enim non liceret ministrare peste infectis.

4. Si proximus sit in extremâ necessitate spirituali, id est, in proximo periculo damnationis; ut si infans sine baptismo esset moriturus, aut jam moriturus petat instrui in necessariis fidei, teneris ei succurrere cum qualicumque vitæ, & bonorum temporalium periculo, dummodo sit certa spes fructûs, neque aliud æquale vel gravius damnum tibi vel tertio immineat.

5. Curati, id est Pastores, Prælati, Episcopi, tenentur suis subditis etiam in gravi necessitate spirituali seu in periculo proximo peccati mortalis constitutis, à quo se ipsos non creduntur liberaturi, cum periculo vitæ succurrere. *S. Th. 2. 2. q. 26. a. 5.* quia ex officio, & vi taciti contractûs ad hoc obligantur, sicut miles ad prælium; *Et bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Joan. 10. 14.

6. In pari necessitate per se præferendi sunt sanguine juncti extraneis, etiam sanctioribus vel benefactoribus; quia sunt magis conjuncti; docet tamen *Bannes 2. 2. q. 26. a. 8.* insigni amico aut benefactori potius ex charitate subveniendum esse, quàm consanguineo non valde propinquo, & non bene merito.

7. Inter consanguineos in extremâ necessitate præferendi sunt parentes, & pater præ matre, quia ambo sunt principium vitæ, & pater principium excellentius; deinde filii, ex post uxor & fratres;

an verò creditor in æquali necessitate præferri debeat debitori, dicam infra.

8. In communi & obvia necessitate omnibus præferenda est uxor, quia civiliter est una persona cum marito, post uxorem succurrendum est liberis, qui habent jus accipiendi alimenta à parentibus.

15. 9. Non obligaris semper innocentem præferre innocenti, v. g. non teneris saltem cum periculo vitæ occidere latronem, ut sic amicum tuum aliter verosimiliter in peccato mortali occidendum eripias, nisi amicus esset proximè conjunctus, tunc enim fortè ex pietate obligaris. Ratio est, quia latro etiam occideretur in mortali, & uterque est proximus. *Si dicas:* proximo in extremâ necessitate spirituali constituto etiam cum periculo vitæ propriæ teneor succurrere, sed amicus est hoc casu in extremâ necessitate spirituali, cum supponitur existere in peccato mortali, & ob perturbationem & instans periculum non possit conteri vel confiteri, è contra latro non est in necessitate, cum possit ab aggressione desistere, ergo. *Re.* In extremâ necessitate spirituali teneor proximo subvenire cum periculo vitæ per medium certum, & quando non est æquale periculum damnationis in altero C, secus N.

10. Non teneris te permittere occidi à latrone, sed potes uti defensione occisivâ, etsi latro esset moriturus in peccato, tu verò in gratia, quia latro non est in necessitate, potest enim, si velit, desistere ab injusta invasione.

16. QUÆR. V. Quæ sint vitia charitati opposita?

Re. Præter odium directè opponitur 1. *Invidia* & *Ira*, de quibus *cas. 12. n. 1. & 14.*

2. *Maledictum*, quo quis alteri malum imprecat, quod si fiat seriò in materia gravi ex odio ini-

amicitiæ, cum animo, ut malum eveniat, est mortale; secus si vel malum sit leve, vel imprecatio non sit planè deliberata, aut non ex animo, ut malum eveniat, sed ex impetu iræ ad expressionem sui doloris vel indignationis, aut tantum ad terrorem alterius v. g. filii, subditi, militis &c. est communis cum Nav. c. 23. n. 17.

3. *Discordia*, quæ à D. Th. q. 37. a. 1. definitur, dissensio voluntatum circa bonum, quod ex charitate amare debemus; dissensio in malo bona & laudabilis est.

4. *Sufurratio*, quæ est verbum seminans discordiam inter amicos, estque peccatum eò gravius, quò amici sunt magis utiles & necessarii, ut parentes, filii, fratres, uxor, maritus: Sufurro saltem ex charitate, juxta alios etiam ex justitia tenentur dissidentes reconciliare, & pro damno inde secuto satisfacere, idque certum videtur, si usus fuerit fraude vel mendaciis, quamvis enim propriè nemo habeat jus ad alterius amicitiam, habet tamen jus, ne dolo vel fraude invitus eâ privetur, & sufurro absolvi non potest, nisi præstitâ satisfactione & reconciliatione, si possit. Sufurratio, quâ dissolvitur amicitia inter proximè propinquos v. g. inter Patrem & filium, specialem & distinctam habet malitiam, non enim adversatur soli charitati sed & pietati; similiter si filius maledicat aut convitium dicat in patrem aut e contra, distinctam contrahunt malitiam contra pietatem. Vid. cas. 7. n. 9.

N 3

CASUS

CASUS XVII.

De charitate, prout obligante ad
eleëmofynam.

R Abanus dives 1. Putat satis esse egenis inter
comparati. 2. Dubitat an detur præceptum elei-
mosyna; an obliget ex necessariis, vel solis superflui-
is. 3. Quotuplex sit necessitas. 4. An sit obligatio in
necessitates proximorum inquirendi. 5. An pro curia
proximi teneatur expendere magnam summam. 6. An
extremè indigenti res danda sit gratis. 7. An medi-
cus teneatur agro pauperi gratis succurrere &c. 8.
Quid in communi necessitate. Pro resolut.

I. QUÆR. I. Quid, & quotuplex sit eleëmofyna?

R. I. Eleëmofyna est opus, quo subvenitur
indigenti ex commiseratione propter Deum. Ita
D. Th. 2. 2. q. 32. a. 1. Dicitur 1. Opus, quia non
consistit in solo affectu internæ commiserationis,
sed simul requirit actum externum, quò indigen-
tia proximi sublevetur. Dicitur 2. propter Deum;
nam quamvis Eleëmofyna in S. Scriptura excellen-
tissima habeat elogia, ut Tob. 4. Eleëmofyna ab
omni peccato, & morte liberat, & non patitur ani-
mam ire in tenebras. Et Luc. 12. Date eleëmofynas,
& ecce omnia munda sunt vobis, si tamen non fiat
propter Deum seu ex motivo supernaturali, nulli-
us apud Deum est meriti,

R. II. Eleëmofyna est duplex, corporalis nempe
& spiritualis, quia duplex potest esse proximi indi-
gentia, una ex parte corporis, altera ex parte ani-
mæ. Porrò septem sunt opera eleëmofynæ corpo-
ralis, nempe ægrotos visitare, potare sitientes,
esurien-

esuriētes cibare, captivos redimere, tegere nudos, hospites colligere, mortuos sepelire. Septem etiam sunt opera eleëmofynæ spiritualis, scilicet dubitantibus rectè consulere, errantes corrigere, docere ignorantes, mœstos consolari, remittere offensas, ferre patienter injurias, pro omnibus orare. De eleëmofyna corporali agam hic, de spirituali in seqq.

QUÆR. II. An detur præceptum Eleëmofynæ, & qualiter obliget? 2.

R. 1. De fide est dari præceptum eleëmofynæ fundatum in Lege naturali charitatis: *Diliges proximum tuum sicut teipsum. Eleëmofynam pauperis ne defraudes.* Eccl. 4. & Christus Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum &c. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare &c.* Comminatio autem ignis æterni utique culpam gravem importat.

R. 2. Quodad obligationem hujus præcepti accipe hanc regulam: *Proximo in extremâ necessitate constituto sub mortali teneris succurrere, etiam cum aliqua jacturâ tui statûs; in gravi teneris ex bonis superfluis, vel etiam aliquo modo necessariis; in communi tantùm ex superfluis:* est quodad rem communis D. Th. 2. 2. q. 32. a. 5. Valent. d. 3. q. 9. p. 4. Laym. L. 2. t. 3. c. 6. Dicast. L. 2. de just. t. 2. disp. 9. a. n. 239. Ratio regulæ est, quod teneamur proximos diligere sicut nos ipsos, idque non tantùm verbo & linguâ, sed opere & veritate. 1. Joan. 3. Sicut ergo ratio exigit, ut propriam vitam conservemus cum aliqua, sed non notabili statûs jactura, & gravem necessitatem v. g. periculosum morbum tollamus impendendo bona aliquo modo necessaria; sic & respectu proximi. Pro meliori regulæ intelligentia,

N 4

Notan-

Notandum est 1. Alia esse bona homini superflua, alia necessaria; *necessaria* vocantur, quibus homo indiget ad suū vel familiæ sustentationem vel statûs conservationem, non tantum pro nunc sed etiam pro casu futuro, qui communiter accedere solet, ut pro tempore morbi, senectutis, pro educandis, elocandis, vel dotandis liberis. *D. Th. a. 6. & ibid. Bannes, Cajetan. Sylv. & alii communiter.* Non item pro casu raro vel imaginario, ut si ædes exurerentur, si cæcus, vel claudus fieres, aut pro augmento statûs proximè probabiliter non futuri; cætera omnia, quæ ad vitam & statûs conservationem modo explicato non requiruntur, dicuntur superflua, unde patet multos de factò reperiri qui habent superflua, quibus neque ad præsentem statum, neque ad altiores (quem proximè sperare non habent) inchoandum indigent, ideoque Innoc. XI. merito damnavit hanc prop. 12. *Vix in secularibus invenies etiam in Regibus superfluum statui, & si quis aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tantum tenetur ex superfluo statui.*

3. 2. *Necessitas* proximi est triplex, extrema, gravis, communis; *Extrema* dicitur, quando ipsa vita periclitatur, ut si certò, vel probabilissimè timeatur mors, vel malum æquivalens v. g. amissio membri principalis, pedis, brachii, oculorum, injustus & perpetuus carcer, durissima captivitas, morbus incurabilis &c. *Gravis necessitas* est, quando prudenter timeretur grave aliquod malum in animâ, corpore, honore, fortunâ, vel periculum peccati, gravis morbus, magna sui vel familiæ infamia, amissio statûs &c. *Necessitas communis* est, quâ homines communiter laborant absque notabili diminutione statûs, qualem ferè patiuntur

patiuntur mendici triviales; & ii, qui duro labore se suosque ægrè sustentant. Ex dictis

Deduces seqq. 1. Non est obligatio in necessitates proximorum inquirendi, nisi quis prudenter de iis dubitet, eò quòd ob statûs conditionem se ipsos insinuare forsan erubescant, & tales ordinariè trivialibus sunt præferendi, & de his ait S. Aug. in Psal. 103. *Alius ad te venit, ut petat, alium tu præveni, ne petat.* Specialiter in pauperes inquirere, eorûmque curam habere tenentur Episcopi, & Pastores, utpote eorum patres ex officio.

2. Iis qui possunt arte, vel labore suo sibi succurrere, non est obligatio quidquam dandi; imò dare plerumq; non expedit; ne foveatur otium, quod est radix omnis mali, *Et si quis non vult operari nec manducet* ait Apost. 2. ad Theff. 3.

3. Neque est obligatio statim credendi pauperibus publicè expositis ex morbo, nuditate, vel aliter signa extremæ necessitatis ostentantibus; nam per sæpe id faciunt spe largioris eleemosynæ.

4. Si plures sciant aliquem extremè indigere, omnes tenentur, cæteris paribus, succurrere per æquales partes; si alii vel non possint, vel moniti nolint, tu nihilominus teneberis cum aliqua, non tamen notabili statûs tui jacturâ, ut si ex nobili cogereris fieri famulus, ex honesto opifice mendicus. Ratio est, quia ad conservandam propriam vitam vel recuperandam sanitatem non teneris omnes opes tuas impendere, vel è statu te dejicere, ergo nec pro conservandâ vitâ proximi.

5. Ex eâdem ratione non est obligatio etiam ex bonis superfluis conservandi vitam proximi per medium extraordinarium v. g. per tria vel plura aureorum millia, per pretiosissimas medicinas, nisi vita talis hominis esset necessaria ad conservationem

tionem Reip., communitatis, vel exercitûs. S. Th. *obino*
l.c. & DD. citt.; tunc enim bonum commune ceder
 igeret majores expensas: quod aliqui extendunt
 etiam ad personas proximè conjunctas v. g. patrem 7
 & filium, ità ut etiam pro horum vitâ aliquant
 majores expensæ faciendæ sint, non tamen plac
 extraordinariæ. *Dian. p. 5. t. 8. ref. 6.* non p
 nari p

6. 6. Constitutus in extremâ necessitate potest vel
 per se, vel per alium, qui ex suis succurrere non
 potest, vel non vult, auferre sibi necessaria à quo
 vis similem necessitatem non patiente. *D. Th. ad 3*
 Quia respectu talis omnia sunt communia: si ta
 men extremè indigens habeat alibi, unde solvere
 possit, vel saltem habeat in certâ vel probabili spe
 non teneor ei subvenire gratis, nisi in re leviori
 momenti, sed sufficit charitati, sublevare præse
 tem proximi necessitatem, quod fieri potest ve
 dendo vel mutuuum dando cum onere restitutionis,
 nam qui emere, vel mutuò accipere potest, non
 est in necessitate accipiendi aliena gratis. *Tol.*
Bellarmin. Vasq. Covar. Nav. Less. Dian. Sporer bicm.
56. Laym. n. 6. Dicast. n. 231. imò in hoc conve
 nire omnes testatur *Lugo de just. d. 16. num. 167. &*
num. 170. id dicit esse certum. *V. cas. 32. q. 1.* Si
 verò extremè indigens nec habeat in re, nec in
 probabili spe, communior, & magis pia senten
 tia cum *Bannes, Valent.* docet rem necessariam,
 nisi foret nimis pretiosa, ex præcepto eleemosynæ
 dandam esse gratis, per consequens nec restituen
 dam esse, etsi quis ex post præter spem ad meliorem
 fortunam deveniat: quòd si proximus tantum in
 digeat usu rei tuæ v. g. equo ad effugiendum hostes,
 tunc sufficet concedere solum usum cum obligati
 one rem ipsam restituendi, & compensandi dam
 num, & lucrum cessans, si quod Dominus equi
 obinde

obinde passus est ; imò nec tenetur usum equi concedere gratis, si utens solvere possit, ut patet ex dictis.

7. Pauperi periculosè ægroto tenetur medicus 7.
 id sciens gratis subvenire arte saltem, si sumptu non possit : similiter jurisperitus tenetur patrocinari proximo injustè aliàs condemnando, non tantùm in causâ criminali, sed & civili, quando agitur de gravi jactura bonorum, *D. Th. Suar. de char. d. 7. sect. 4. num. 4.* Idem est de aliis, qui gravimorbò, inediâ, vel injusto carcere gravantur, si scilicet juvari possint absque gravi incommodo, vel damno proprio ; justè ad carcerem, vel mortem condemnatos non teneris redimere nequidem ex superfluis, sed potes mortem vel carcerem ad vindictam publicam permittere.

8. In communi necessitate teneris ex superfluis 8.
 succurrere non quidem omnibus, sed quibus vuleris, vel magis indigere putaveris, pro quantitate facultatum ; & in communi necessitate expedit pluribus aliquid, quàm uni totum tribuere ; quantum autem in pauperes communiter distribui debeat, non satis convenit inter DD. verius est, quòd omnia superflua debeantur pauperibus, sic enim docet S. Aug. in Psal. 147. v. 2. ubi ait : *Superflua divitum necessaria sunt pauperum, res aliena possidentur, cum superflua possidentur.* Item D. Thom. 22. q. 66. a. 7. *Res quas aliqui superabundanter habent, Naturali jure debentur pauperum sustentationi.* Et adhuc clariùs q. 87. a. 1. ad 4. *Dominus non solum decimam partem, sed omnia superflua pauperibus jubet exhiberi.* In dubitò autem quid & quantum tibi superfluum sit ; probabile est, te satisfacere, si ex 100. aureis des duos ; certò satisfacies, si des decimam partem lucri, tu
 in

in gratiarum actionem Deo debitam, tum pro
petranda benedictione in futurum: qualiter
tem divites, qui frumenta, cibos, vestes po
ùs à vermibus corrumpi sinunt, aut in canes
equos, commestationes, luxum &c. superflua
impendunt, quàm in pauperes petentes distribu
unt, à statu peccati mortalis excusari possint, non
video. Idem dico de iis, qui innumeras pecunias
recludunt, quæ nec statui, nec incommodis pro
cavendis, nec prolium educationi aut collocatio
ni necessariæ sunt, cum retineant substantiam
pauperum; Si dicas esse praxin communem, de
cam ego cum Christo, facilius esse camelum transire
per foramen acûs, quàm huiusmodi divites
in cœlum intrare. Sed quid dicendum de iis, qui
tempore necessitatis publicæ frumenta accumulamus
& recludunt spe majoris pretii aut lucri? *R.* Est
esse veros pauperum carnifices Deo & hominibus
invisos, de quibus Prov. 11. dicitur *qui abscondit
frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem
super caput vendentium.* Unde hi, uti & priores
à Parochis & confessariis suæ obligationis scilicet
sunt monendi, & si efficaciter emendare nolint,
non absolvendi. *Vid. cas. 55. n. 16.*

9. Quodam reliqua opera misericordiæ corporalis; ut pascere esurientes, sitientes potare, vestire
nudos, colligere hospites, redimere captivos,
invisere infirmos, sepelire mortuos. &c. idem
modus & ordo subveniendi servandus est, qui
supra. Concludo hanc materiam, illo veritate
oraculo: *Venite benedicti Patris mei, possidete pa
ratum vobis regnum à constitutione mundi, esurivistis
enim, & dedistis mihi manducare, sitiivi, & dedi
distis mihi bibere, hospes eram & collegistis me, nudus
eram, & cooperuistis me &c., Amen dico vobis quia*

diu fecistis uni ex his fratribus meis minimis mihi fecistis. Matth. 25. Nomen hominis Christiani meretur, quem tanta divinæ pietatis monita, ad non continuam, intimam & munificam commiserationem erga pauperes & afflictos non commovent; certò talis mihi videtur infideli deterior.

C A S U S XVIII.

De charitate, prout obligante ad correctionem, & denuntiationem fraternam.

Sabinus Religiosus petit à Confessario 1. *Quid sit correctio fraterna; 2. An obliget; 3. Quid si proximus sit in periculo peccandi solum venialiter, vel ex ignorantia; 4. Vel sit sola suspicio peccati; 5. Aut exigua spes fructus. 6. - 7. Quis modus corrigendi, vel deferendi ad Superiorem; 8. Quid si delictum sit occultum. 9. An excuset verecundia. 10. Quid si ipsemet sis mala vite. 11. An meretrix vel infideles corrigendi.* Pro resolut.

QUÆR. I. Quid sit fraterna correctio? I.

Est monitio charitativa & conveniens, quâ conamur proximum revocare à periculo peccandi; dicitur 1. *Monitio charitativa*, quæ fiat ex charitate, & misericordia, non verò ex superbia, odio, ira vel vindicta. Dicitur 2. *Conveniens*, id est talis, ex qua prudenter possit sperari fructus, ut latius infra explicabitur, sive illa fiat verbo, scripto, vel facto. Dicitur 3. *A periculo peccandi*, nam peccatum præteritum plenè emendatum, hoc est, non ampliùs conjunctum cum periculo relabendi, vel cum scandalo, aut cum nimiâ pœnitentiæ dilatio-

ne,

ne, non cadit sub præcepto correctionis fraternæ quia cessat ejus finis, qui est emendatio.

QUÆR. II. Quid circa præceptum correctionis fraternæ?

2. R. 1. Certum est dari tale præceptum; *Corripue amicum - corripe proximum.* Eccl. 19. Et lex charitatis in Deum, & proximum obligat, ut impediamus maximum Dei & proximi malum, si commodè possimus; sed peccatum mortale est maximum Dei & proximi malum, cum per illud Deus offendatur, & proximus mortem animæ incurrat ergo. Et quamvis proximus non sit in necessitate peccandi, cum peccet liberè, est tamen in magnâ miseriâ & periculo peccandi, vel difficillius resurgendi, nisi tuâ correctione eum adjuves. Et certè si charitas obliget succurrere proximo in indigentia corporali, multò magis in spirituali, cum potior sit salus animæ, quàm corporis; hinc bene S. Aug. serm. 16. de verbis Dom. *Tu vulnus fratris tui contemnis? Tu eum vides perire & negligis? peior est tacendo, quàm ille convitiando.*

3. R. 2. Ut præceptum correctionis obliget, requiruntur sequentia 1. Peccatum proximi mortale, vel veniale; mortale tenetis impedire sub mortali, veniale sub veniali, nisi sis Superior vel pater-familias, & advertas venialia proximè disponere ad mortale, vel grave damnum inferre disciplinæ, aut rei domesticæ v. g. filius vel subditus sæpe furatur modica, vel paulatim assuefacit se potitationi, lusui periculoso, etsi adhuc peccetur leviter, sub gravi tamen corripiendus est; quia est certum periculum deveniendi ad graviora. Sic & leves defectus in religiosa communitate sæpius frequentati, nati sunt disciplinam regularem notabiliter relaxare, ideoq; superior sub gravi peccato corripi-

pere tenetur delinquentes, & occasiones quantum potest, tollere; ad quod etiam tenetur deficientibus superioribus, quodlibet communitatis membrum, si commodè facere possit, & speretur fructus, tunc enim exigit charitas, ut quilibet tam grande malum à matre sua Religione avertere conetur. Sed quid hic dicendum de peccatis committendis ex ignorantia? R. Vel fiunt ex ignorantia vincibili, & tunc sunt peccata formalia, & patet ea cadere sub præcepto correctionis fraternæ; vel fiunt ex ignorantia invincibili, & tunc reverentia legis, contra quam fiunt, videtur exigere, ut impediantur saltem tunc, quando speratur fructus, & correctio facillè fieri potest. Si verò justè timeatur, ne ex peccato materiali fiat formale, intermittenda est, sic relinquendi sunt conjuges in matrimonio invalido bonâ fide inito, si non appareat spes separationis aut dispensationis, & bona fides perseveret.

2dò. Ut præceptum correctionis obliget, requiritur notitia quasi certa peccati, nam in dubio, suspicione, vel rumore incerto non teneris proximum monere, imò nec expedit ob periculum tricarum, nisi credas proximum non ægrè laturum, neque privati est in vitam aliorum inquirere, hoc enim ad Superiorem spectat, qui tamen spontaneis delatoribus non facillè credat, neque in particularem inquirat, nisi peccatum dubium cedat in periculum communitatis, vel tertii, & alia signa adsint.

3. Requiritur saltem probabilis spes fructus seu emendationis, hic est enim finis correctionis; dico *probabilis*, nam si requireretur spes certa, vix unquam obligaret præceptum correctionis, cum proximus liberè possit in peccato perseverare: si spes

spes fructûs sit dubia, & nullum è correctione malum timeatur, adhuc erit obligatio corrigendi; si verò sit periculum novi peccati, vindictæ, odii vel contemptûs, correctio locum non habet, juxta illud Prov. 9. *Noli arguere derisorem, ne odere te; Excipe Superiores, qui ex officio tenentur corrigere subditos, non tantùm ex charitate ad ipsorum bonum, sed etiam ex justitiâ ad bonum commune, ne alii pervertantur, aut scandalizentur, etsi correctio ipsi correpto fortè oblit, S. Th. 2. 2. q. 7. a. 7.*

4. Requiritur, ut correctio fieri possit sine tuo vel tuorum gravi damno, aut incommodo, si una harum conditionum absit, non obligat præceptum charitatis fraternæ.

6. QUÆR. III. An & qualiter liceat peccatum proximi denuntiare Superiori?

182. Denunciatio alia est *judicialis*, quæ fit Superiori in ordine ad vindictam publicam; alia *charitativa seu evangelica*, quæ fit in ordine ad averteendum spirituale damnum proximi; si delictum sit occultum, & tu solus illud efficaciter & sine damno proprio corrigere possis, non potes sine detractioe illud manifestare alteri, vel etiam Superiori. *D. Th. 2. 2. q. 33. a. 8.* Si verò solus efficaciter corrigere non possis, adhibe unum vel duos, si ita sit necessarium, & quidem eos, quibus crimen jam notum est, vel alios, si tales non habes; si nec sic proficias, dic superiori, ecce modum & regulam correctionis fraternæ, quam nobis præcipit Christus Dominus Matt. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. . . . Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos; quòd si non audierit eos, dic Ecclesie.* Ratio est, quia non licet infama

infamare proximum absque rationabili & iustâ causâ, sed si possis proximum tuum emendare per te solum, vel manifestando delictum uni, non est iusta causa illud manifestandi pluribus, ergo.

Dixi 1. Si delictum occultum; nam si sit publicum, notorium, scandalosum, tunc proximus publicè corrigi, vel immediatè ad Superiorem deferri potest juxta illud 1. ad Tim. 2. *Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.*

Dixi 2. Si solus efficaciter corrigere possis; nam si secreta monitio minùs proffit, vel non satis removeat pericula, & occasiones peccandi tunc etiam occulta debent Superiori denunciari, ut iis cum effectu occurrere possit, præsertim si peccata cedant in damnum Reip. vel innocentis, ut conspiratio, hæresis, proditio, susurratio, *S. Thom. 2. 2. q. 33. a. 7.* ita tamen, ut occulta, nisi id bonum commune exigat, non denuntientur Superiori tanquam iudici ad punitionem publicam, sed ut personæ privatæ & pio patri, qui peccantes efficacius corrigere possit. *Excipe*, nisi quis ex statuto suæ religionis consentiat, ut etiam in criminibus occultis immediatè Superiori denunciari valeat, ut PP. Soc. JESU, & Recollectæ quodam delicta in itinere à suo socio commissa, teste *Spor. t. 3. in decal. c. 6. num. 105.*

Sed quid, si quis in occulto sit graviter læsus, vel virgo violenter oppressa, an malefactorem possit denunciare iudici? *R.* Cum *Lugo de just. disp. 37. n. 76.* Si crimen probare possit, licitè malefactorem denunciat etiam ad vindic-

O

vindic-

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

vindictam publicam; nam famæ privatæ præponderat bonum commune, contra quod esset, si scelerati homines scirent, se posse impunè peccare absque metu pœnæ, quamdiu eorum delicta non essent divulgata: Imò *Tam in decal. L. 9. c. 2. §. 4.* non improbabiler dicit etiam occultissima crimina Judici deferri posse ab ipso læso, vel ejus propinquis, ut patre, fratre &c. secluso tamen odio, & desiderio injustæ vindictæ. Rationem dat, qui bonum commune spectat Judicem scire crimina, etiam occultissima, ut saltem generaliter possit inquirere, & malefactori clam intendere mediæque necessaria adhibere in futurum, & impunitas occulti criminis ansam daret criminosis liberiùs peccandi, forètque nimis durum injuriatio, si ante delationem ipse cogere in testes & probationem necessariam inquiret. Adde, quòd ex sententia *D. Th.* liceat occultum crimen revelare amico pro habendo solatio, cur non Judici pro bono communi & habendo majori solatio, & eventuali satisfactione, si successu temporis crimen fortè probetur? Ex dictis

Deduces seqq. 1. Non cadit in privatum vitam aliorum inquirere, ut sup. dixi, nisi esset vehemens suspicio de crimine Reip. vel alio nocivo, & inquisitio per Superiorem fieri non posset.

9. 2. Qui grave peccatum alterius, dum sine gravi incommodo potest, non impedit, peccat mortaliter, neque excusat verecundia, pusillanimitas, aut timor levis offensæ, vel recusat proæ correctionis; sæpe tamen contingit, ut tam stricta obligatio non apprehendatur, aut

quis iudicet, se hinc & nunc esse minus idoneum, tunc ommissio correctionis erit tantum venialis *S. Th. a. 2. ad 3.*

3. Non omnes æqualiter sunt corrigendi; subditus quandoque asperius est increpandus, quandoque mansuetè hortandus, prout ei fuerit in Domino utilius, æqualis, amicè commonendus, Superior humiliter rogandus juxta illud *1. ad Tim. 5. Senioremem ne increpaveris, sed obsecra ut Patrem.*

4. Si proximus sit in periculo damnationis, *10.* nisi eum ad pœnitentiam inducas, si ob peccata propria non potes eum fructuosè monere, teneris te emendare, vel saltem periclitanti significare propositum emendandi, qui enim tenetur ad finem, tenetur ad media non nimis difficilia.

5. Non teneris cum gravi infamia adire *11.* meretricem, vel cum periculo vitæ infideles, ut eos convertas, quamvis fortè alias in peccato sint morituri; *Ratio* est, quia tales, vel sunt tantum in gravi necessitate spiritali, in quâ cum tanto incommodo privatus succurrere non tenetur, vel saltem spes conversionis est omnino incerta, vel prudenter creduntur per alios fore convertendi; imò nec Pastor videtur obligatus cum infamia adire personam suspectam, hoc enim foret scandalosum, & Pater rochus redderetur suspectus, contemp-
tibilis, & impotens apud
alios fructificare.

CASUS XIX.

De charitate, prout prohibente
scandalum.

Taborius in examine Synodali interrogatur
 1. *Quid sit scandalum, activum, passivum.* 2. *Directum, indirectum.* 3. *Quale sit peccatum.* 4. *An attrahat malitiam peccati, ad quod inducit.* 5. *Quid de loquente verba turpia coram multitudine, scribente vel pingente obscena.* 6. *Componente historias, litteras amatorias, exhibente. spectante turpes comoedias* 7. *An circumstantia sollicitationis, in confessione exprimenda.* 8. *An parato ad majus malum liceat suadere minus.* 9. *Quid in materia justitie.* 10. *An liceat offerre occasionem peccandi, ut deprehensus emendetur.* 11. *Vel tentare ad peccatum.* 12. *An liceat inebriare ad impediendum gravius delictum.* 13. *An inducere ad veniale.* Pro resol.

QUÆR. I. Quid & quotuplex sit scandalum?

- R. 1. Scandalum aliud est activum, aliud passivum. *Activum* est dictum vel factum, actio, vel ommissio minus recta præbens proximo occasionem peccati. *D. Th. 2. 2. q. 43. a. 1.* Dicitur 1. *Actio vel ommissio minus recta* id est, quæ vel in se sit mala, vel saltem habeat speciem mali. Dicitur 2. *Præbens occasionem peccandi*, id est liberiùs vivendi, virtutem, aut statum religiosum contemnendi, de aliis temerè judicandi, vel detrahendi &c. nam si des tantùm occasionem admirandi, de te

malè,

malè, sed non temerè sentiendi, &c. propterea præcisè non committis scandalum, quia hæc sine peccato fieri possunt. *Scandalum passivum* est ipsum peccatum proximi, quod si oriatur ex occasione ab alio subministratâ, dicitur *datum seu pusillorum*; si oriatur ex sola peccantis malitia, dicitur *acceptum & Pharisaicum*, à Pharisæis, qui ex optimis Christi actionibus sumebant occasionem peccandi, eumque persequendi.

Re. 2. Scandalum activum subdividitur in directum & indirectum: *directum* est actio vel ommissio, quâ quis ex proposito, jussu, suasu, sollicitatione, vel exemplo intendit aliquem ducere in peccatum, idque vel formaliter intendendo ipsam ruinam spiritualem proximi, vel offensam Dei, quod propriè est demonum, & rarum in hominibus, nisi omnino pessimis; vel tantum materialiter intendendo ipsam actionem peccaminosam v.g. furtum, fornicationem ut sibi utilem vel delectabilem. *scandalum indirectum* est, quando quis alterius peccatum quidem non intendit, sed tamen sine justâ causâ ponit actionem, ex qua prævidet alterius ruinam probabiliter secuturam; ut si Clericus detineat personam populo suspectam, etsi innocentem, cum periculo detractionum; aut Religiosus loquatur verba indecentia, ex quibus prævidet Religiosos contemnendos, aut alios liberiùs victuros; aut si quis coram illis, quos novit furto addictos, narret alterius pecuniam esse negligenter custoditam; vel si quis coram marito zelotypo liberiùs jocetur cum ejus uxore non sine periculo suspicionum, & gravium discordiarum.

O 3

QUÆR.

3. QUÆR. II. Quale peccatum sit scandalum, & qualiter in confessione explicandum?

R. 1. Scandalum est peccatum ex genere suo mortale, tantum contra charitatem, sed etiam contra omnia præcepta, quæ ratione ipsius transgreditur scandalizatus, idque respectu scandali directi concedunt omnes, v.g. inducis Religiosum ad fornicationem, non tantum peccas contra charitatem, sed & contra castitatem, & religionem, debetque non tantum in confessione explicare ipsam inductionem, sed etiam numerum, & speciem mortalium, ad quæ directè induxisti; ratio est, quia ista peccata sunt tibi voluntaria, utpote re-intenta.

4. R. 2. Probabilius etiam indirectè scandalizans contrahit omnem malitiam peccati, cuius occasionem dedit, ita ut in confessione debeat dicere: posui talem actionem, ex qua prævidi tot, & tales personas talia peccata admissuras. *Azor, Sanch. Dicast. Steph. t. 3. d. 3. n. 70.* contra *Lugo, Tamb. & alios*: Ratio est, quia indirectè scandalizans non tantum permittit proximi peccatum, ut volunt adversarii, sed ad illud positivè concurrat, sine iusta causâ præbendo occasionem, ergo peccatum proximi est ipsi saltem interpretativè voluntarium; ergo omnem ejus speciem & numerum tenetur in confessione explicare.

Dicit 1. Ab actione scandalosâ teneor tantum abstinere ex charitate, ergo per eam tantum pecco contra charitatem.

2. Si scandalizans contrahat omnem malitiam, quæ est in peccato scandalizati, ergo si Religiosus laicum inducat ad fornicationem,

pecca-

peccabit contra castitatem, per consequens admittit sacrilegium.

2. Qui dicit, alterius pecuniam esse malè custoditam, tenebitur ad restitutionem, si alius inde prævideatur eam furaturus.

3. *Ad 1. N. Aff.* nam si per ebrietatem aliquem inducam ad blasphemiam, non tantum pecco contra charitatem, sed etiam contra temperantiam, & religionem, ergo ex motivo harum virtutum etiam teneor ab ejusmodi scandalo abstinere.

Ad 2. N. ult. C. nam quamvis Religiosus laicum inducens ad fornicationem peccet contra castitatem, eò quòd castitas non tantum prohibeat actus venereos in se, sed etiam eosdem causare in alio, non tamen peccat contra votum, quia non vovit castitatem in alio, sed in se tantum.

Ad 3. C. seq. nam talis non purè permittit alterius furtum, ut male supponit *Lug.*, sed ad illud positivè concurrat, talis enim narratio movet furem ad furtum. Ex dictis

Deduces seqq. 1. Histrio vel alii, qui verba turpia coram magna multitudine, vel coram pueris, & puellis proferunt, peccant mortaliter, quia exponunt se periculo aliquos ex iis scandalizandi. hoc est ad cogitationes, oblectationes, vel motus turpes inducendi &c.

2. Qui obscenas poëses, cantilenas componunt, evulgant &c. Item qui faciunt statuas, picturas, aut imagines valde turpes, aut similia retinent, vendunt, donant, non unius tantum, sed tot peccatorum rei sunt, quot lapsibus exponunt aspicientes, & quamdiù illa non destruunt, vel ad honestatem reconcin-

nari faciunt, omnium Sacramentorum sunt incapaces. Similiter mortaliter peccant, qui ex modo imagines fixè contemplantur, quia semper est periculum, ut vel tum, vel postea inde habeant turpes cogitationes, motus &c. *Nec obstat*, quòd fortè tales cogitationes, vel motus non sequantur; *Nam* sufficit, quòd sine causâ eorum se periculo exponant. Sed quid de pingente vel aspiciente infantes nudos? Quia infantis nudi aspectus non ita provocat ad libidinem sicut aspectus personæ grandioris, non facilè damnarem mortalis, qui talen fixè intuetur, aut etiam pingit, modò turpis animus ablit; quamvis & hic cautelâ opus sit.

3. Non facilè à peccato mortali excusari possunt, qui componunt libros amatorios vulgo *Roman*; Licet enim turpia verbis expressè non referant; sæpè tamen turpes ingerunt imagines; dumque amantium colloquia, familiaritates, eventus, litterulas, artes, milleque casus amatorios oculis exponunt, non rarè in teneris & incautis adolescentum & puellarum animis similes excitant flammæ; & ideo omnes illi libri à familiis verè Christiânis sunt ablegandi; Litteræ amatorix pariter valdè sunt periculosæ, nisi tendant, ad honestas nuptias, quia sæpè sub specie amoris honesti, amor impurus latitat, & dum urbanitas apparenter declaratur, nonnunquam libido intus accenditur. De choreis qualiter liceant dicam *ca. seq. n. 7.*

6. 4. Mortaliter peccant qui componunt vel exhibent comœdias obscœnas; Item qui eas spectant, nam & hi exponunt se periculo turpis complacentiæ, vel motuum, & revera ap-

pro-

probant, ac solvendo comœdis stipendium foveant comœdiam mortaliter malam, & si sint Clerici, insuper peccant peccato gravis scandali, quia dant laicis anam comœdias liberiùs audeundi, unde patet, quanta sit obligatio Principum ac Magistratum ejusmodi comœdias prohibendi.

5. Qui alium jussu, consilio, vel exemplo suo induxit ad peccandum, debet in confessione exprimere, quòd alium induxerit. *Nec obstat*, quòd alius de se paratus fuerit; *Nam* licet tunc non causetur voluntas peccandi, causatur tamen actuale exercitium peccati. Si vir sollicitè scœminam ad turpia, secuto actu non est opus, exprimere sollicitationem, quia cum viri plerumque primò petere, vel sollicitare soleant, id ex plerumque contingentibus prudenter præsimitur, quamdiu non exprimitur contrarium. *Lugo hic n. 142. Spor. t. 5. c. 1. n. 20.* Aliud est de scœmina sollicitante, aut si sollicitatio viri effectum non fuit consecuta, tunc enim juxta omnes explicanda erit.

6. Probabile est, & in praxi tutum, quòd liceat parato ad majus malum suadere minus malum, si aliter majus impediri non possit. *Less. Lugo, Sanch. L. 2. d. 11. n. 15. Steph. t. 3. d. 3. n. 79. Dian. p. 5. t. 7. ref. 18.* Ratio est, quia non suadetur absolutè minus malum, sed ex supposito, quòd velit facere majus; seu propriè non suadetur malum (quod vellet non fieri) sed permutatio majoris mali minus, quæ bona est, idque confirmatur exemplo *Lothi Gen. 19.* ubi ad avertendam sodomiam præsensentavit filias suas stuprandas. Ita DD. cit. Certò videtur esse licitum suadere minus malum

lum contentum in majori, ut in homicidio
 continetur mutilatio, in adulterio fornicatio
 furtum 10 aureorum in furto 20. Ratio est
 quia tum propriè non suadet, aut intendit
 minus malum, sed tantum, ut paratus & de-
 terminatus ad majus malum, unam ejus par-
 tem omittat. *Econtra* si unum malum in al-
 tero non contineatur, ut si volenti occidere
 suadeam ebrietatem, major est difficultas, qui
 talis nullo modo est determinatus ad ebrieta-
 tem nequidem implicite, ideoque suadens ebrieta-
 tem videtur ad illam determinate movere,
 ideoque peccare, quod mihi quidem videtur
 probabilius, ut ostendi cas. 12. n. 12. *Si ab-*
cas: talis propriè non suadet aut intendit ebrieta-
 tem, quam vellet non fieri, sed omissionem
 homicidii, aut commutationem homicidii in
 ebrietatem. *R. N. Aff.* nam etsi talis ineffica-
 citer vellet non fieri ebrietatem, de facto ta-
 men eam directe vult, & intendit ut medium
 diu impeditivum homicidii; ut patet à parti-
 in eo, qui ut servet suam vel alterius vitam,
 suadet, vel eligit mendacium aut pollutionem,
 quamvis revera nollet mendacium vel polluti-
 onem, si abesset periculum vitæ, quia tamen
 illa de facto vult, & adhibet ut medium, ser-
 vandæ vitæ & sanitatis, peccat; & Ratio est,
 quia non sunt facienda mala ut eveniant bo-
 na. Similiter in materiâ justitiæ non licet fu-
 9. ri suadere, ut à Cajo furetur minus, ne aliàs
 furetur plus à Titio, aut ut vulneret Cajum aliàs
 occisurus Titium, quia Cajus æquè habet jus
 in suum corpus, quam Titius in suum, & æque
 jus in suum minus, quam Titius in suum
 majus, ergo licite suaderi non potest, ut unius
 jus

ius potius violetur, quàm alterius; licebit tamen in genere, non determinando personam in particulari, proponere hanc veritatem, quòd sit minus malum furari parùm, quàm multùm, aut furari à divite, quàm à paupere. *Spor. n. 60. Ratio est, quia habeo jus ad proponendam ejusmodi veritatem, in genere & si ipse inde moveatur ad furandum minus, vel ad furandum à divite potius, quàm à paupere, id non fit ex mea propositione, sed ex aliqui ejus emendatione.*

7. Potest maritus (idem est de aliis) ex *ju. 10.* istà causâ, eò quòd v. g. aliâ viâ emendari non possit, permittere adulterium uxoris, fornicationem filix &c. ut deprehensæ corrigantur, est *communis*, imò mihi valde probabile, & in praxi tutum videtur, quòd liceat aliquo modo dare ansam, vel occasionem peccandi, subministrando materiam de se indifferentem, ut si herus relinquat cistam apertam, ut famulum deprehendat in furto; è domo abeat, & inopinè redeat, ut uxorem in adulterio deprehensam emendet. *Ratio est, quia hæc videtur tantùm esse remora cooperatio ad alterius peccatum per actionem de se indifferentem, quod ex justâ causâ licet; neque intenditur proximi peccatum, quòd odio habetur, sed tantùm emendatio & correctio, casu quo peccare voluerit; idem videtur dicendum de custodibus gabellarum, sylvarum, hortorum, qui studiosè se abscondunt, ut deprehendant, & ab ulteriori transgressione deterreant transgressores. Nav. Sanch. Laym. hic n. 5.* Oppositum tamen est tutius, & probabilius; quia etsi apertio cistæ, abitus mariti de se sint quid indifferens, in his tamen circumstan-

cumstantiis sunt sollicitativa ad peccatum, & ut talia intenduntur, etsi ad bonum finem non enim sunt facienda mala, ut eveniant

11. bona.

8. Multò minùs licebit aliquem subornare qui proximum tentet ad peccatum, v. g. uxorem ad adulterium; hoc enim erit duplex scandalum, unum respectu tentantis, quem indicit ad illicitam sollicitationem, & alterum respectu tentati, cui das occasionem consentienti illicitæ sollicitationi an liceat iudici offerre

12. aut acceptare munera, dicam *Cas. 62. n. 3.*

9. Probabiliter licet alicui præbere vinum fortissimum, cuius virtutem ignorat, ut ex eo inebriatus abstinere ab homicidio, adulterio, vel simili delicto, quod commodiori viâ impediri non potest, etsi oppositum sit probabile

13. lius *V. cas. 12. n. 12.*

10. Inducere aliquem ad peccandum venialiter, est tantum veniale; nisi inductus per hoc fortè pateretur grave damnum in spiritualibus, ut contingere posset in homine valde sancto. *Ratio* est, quia quamvis peccatum veniale sit majus malum, quàm omnia mala temporalia, tamen in genere suo est aliquid leve, & facile reparabile, sicut ergo aliquis non peccat mortaliter illud causando in se ipso, sic nec causando in aliis. Si tamen quis induceretur sæpius ad venialia v. g. levia furta, potitationes, vel religiosus ad frequentes fractiones disciplina peccaretur mortaliter, quia paulatim erit morale periculum vel gravioris peccati, vel notabilis damni in disciplina
monastica.

CASUS

CASUS XX.

De actione, à qua quis abstinere debet, ut evitet scandalum.

Item de cooperatoribus ad peccatum alienum.

Valentia dubitat. 1. *An ad vitandum lapsum proximi teneatur abstinere ab opere licito, vel precepto.* 2. 3. *An liceat alterius peccato cooperari.* 4. *An puella possit conversari cum adolescente, à quo turpiter amatur.* 5. 6. *Quid de muliere nimium se ornante* Sc. 7. *Quid de Choreis.* 8. *An liceat scribere vel portare litteras sollicitantes ad peccatum.* 9. *An ferre vel acceptare munera ad malum finem.* 10. 11. *Quid de vendente fucos muliebres, gladios, chartifolia, venena,* Sc. 12. *Quid de famula subserviente Domina fornicatura.* 13. *An peccet matrimonium contrahens cum peccatore, vel voto obstricto.* 14. *Vel Sacramenta petens ab excommunicato.* 15. *An possit reddi debitum conjugii contra votum penitenti.* 16. *An recipi fures, meretrices, aut iis domus locari.* 17. *An carnes vetite apponi.* 18. *An hereticis arma vel victualia liceat advehere, cuniculos fodere* Sc. 19. *An pro hoste patriam occupante tributa exigere, subscribere.* 20. *An mutuo dare pecuniam ad usuram, injustum bellum* Sc. 21. *An juvare judaeos vel hereticos in adificandis suis templis.* Pro resolut.

QUÆR. I. *An & quæ actiones omitti debeant in ordine ad evitandum proximi scandalum?*

R. I. *Ad evitandum proximi peccatum est obligata*

obligatio aliquoties abstinendi ab opere licito non præcepto, si quis commodè possit: Si mulier, quæ novit se turpiter amari, si timeat ex sui conspectu alium in turpia desideria lapsurum, tenetur aliquoties manere domi & conspectum subtrahere, non tamen semper, si non habet communis; hoc enim foret nimis durum & charitas non obligat impedire peccatum proximi cum gravi incommodo, cum seipsum juvare posset, si vellet, peccat enim liberè.

¶ II. Si opus sit præceptum v. g. audire missæ die festo; & mulier in casuposito possit scandalum impedire, sacrum alibi vel alio tempore audiendo; se velando &c. ad hoc tenetur, ut apud omnes est in confesso. Si vero id non possit, an tenetur manere domi? affirmant D.D. communius: quia ubi concurrunt naturalis & divina charitatis cum lege Ecclesiæ, & utraq; servari non potest, obligat sola lex charitatis. Econtra; *Castrop. Henno* & alii dicunt, quod mulier tali casu quidem possit manere domi, eò quod prudenter præsumat de consensu Ecclesiæ; attamen eam ad id non tenentur cum jactura sacri, quia scandalum est merè passivum ex sola peccantis malitiâ, non vere activum: at non videntur in hoc loqui satis consequenter; si enim die feriali teneatur unum & alterâ vice abstinere à sacro, ut impediatur alterius malitiam, cur non in die festo, si Ecclesiæ consentiat aut non obliget? neque hoc est perdere meritum missæ, sed in melius mutare.

1. QUÆR. II. An, & qualiter alterius peccato cooperari liceat?

¶ Nunquam licet cooperari per actionem quæ proximè & directè influat in alterius peccatum

tum, qui enim sic concurrit, reipsâ vult ipsum peccatum; *Licebit tamen ex rationabili causa, & metu grâvis incommodi ponere, actionem de se bonam, vel indifferentem, ex qua remotè & præter intentionem prævideatur proximi peccatum: Est Regula certa ab omnibus recepta; sed quænam actio proximè, vel remotè hîc & nunc ad alterius peccatum concurrat; Difficillimum est judicare, maximè post prop. 51. ab Innoc. XI. damnatam, quæ sic habet: *Famulus qui submissis humeris, scienter, adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si metu notabilis detrimenti id faciat, putà ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.* Ex hac damnatione constat, quòd actio de se indifferens, & remotè tantùm ad peccatum adjuvans, ut aperire januam, deferre scalam &c. ex circumstantiis possit adjuvare proximè, ideòque fieri omnino illicita; hæ autem circumstantiæ in propositione damnata sunt: 1. Quòd fiat scienter, seu à sciente, quòd herus velit inferre stuprum; nam in dubio herus non præsumitur malus, adeòque nec erit illicitum ejus mandatum exequi. 2. Quòd fiat multoties. 3. Quòd fiat ex insufficienti causa, qualis est semel, vel bis à Domino percussus, torvis oculis aspici, è domo expelli; an autem ejusmodi cooperatio famuli saltem liceat metu mali gravissimi, mutilationis, vel mortis, non est certum; meritò id negat *La Croix l. 2. n. 254 Viva opusc. 1. q. 4. a. ult.* Quia cooperatio ex circumstantiis directè & proximè tendit in peccatum, ideòque est intrinsecè mala, nec ex ulla circumstantia*

stantia

stantia honestari potest, per quas autem actiones in particulari, & quibus ex causis ad alterius peccatum cooperari liceat, non potest certâ regulâ definiti; quæ probabiliora sunt, dabunt resolutiones seqq.

4. 1. Puella nesciens, aut negativè dubitans, ab adolescente turpiter ametur, potest eum excusationabili causâ ad alloquium de se honestum admittere; quia in dubio adolescens debet præsumi bonus; quòd si ex moribus adolescentis, vel ex clandestinitate alloquii (ut fieri assolet) prudenter timeat in se vel in adolescente turpes cogitationes, motus, affectus, vel actus, peccat mortaliter eum admittendo: à potiori hæc tenent de osculis, & amplexibus turpibus, quamvis ipsa illa non consentiret, modò Possit sine gravi incommodo vel infamia adolescentis (ut plerumque potest) impedire; nam hæc magis sunt periculosa, & multò magis excitant ad Venerem; familiarior tamen conversatio, vel amplexus honesti inter sponfos de futuro ad conciliandum, vel conservandum honestum amorem in ordine ad matrimonium, non sunt peccatum saltem mortale, etiamsi prævideantur motus turpes, modò non intendantur, & absit periculum consensûs.
5. 2. Puella se ornans convenienter statui, ut honestè placeat, & habeat honestos procos, non peccat: imò & cultus superfluus de se tantùm venialiter malus est; si tamen sciret aliquem in particulari ex suo ornatu lapsurum, teneretur unâ aut alterâ vice ab ornatu etiam honesto, citra tamen grave incommodum, abstinere; si per ornatum intendat placere turpiter amanti, vel in ejus gratiam se ornet, etiamsi ipsa eum turpiter non amet, tamen peccat mortaliter; idem est, si à turpiter

aman
manu
redda
fover
se co
aman
consp
vetur
&c.
3.
sum,
cat mo
nam t
etiam
niter
li in u
le tali
vocat
ab his
ad illa
pillis
forma
nem p
catum
sus, p
tica,
non ef
A. 2.
4.
tùm d
omnes
demse
fiunt c
no, c
R. J

amante sine necessitate admittat compressiones manuum, nutus furtivos, multò magis si similia reddat, tunc enim turpem amorem approbat, fovet, excitat. Eadem est ratio, si datâ opera se conspiciendam listat, vel occurrat turpiter amanti; secus si casu vel etiam ex justâ causâ in ejus conspectum veniat, ne scilicet longo tempore privetur libertate exeundi, è fenestrâ prospiciendi &c.

3. Mulier adhibens ornatum de se scandalo- 6.
sum, ut notabilem denudationem pectoris, peccat mortaliter, nec absolvi potest, nisi dimittat; nam si verba turpia coram pluribus prolata, aut etiam pictura venerea publicè exposita communiter reputantur mortale, ob periculum scandali in uno vel altero, quomodo non erit mortale talis denudatio, quæ magis ad venerem provocat, quàm verba aut pictura! caveant igitur ab his nuptæ & innuptæ, ne fiant rete diaboli ad illaqueandas animas. Fœmina utens fuco, capillis apposititiis; vestibus peregrinis seu novam formam inducentibus, aut supra suam conditionem pretiosis, etsi hîc sit magna vanitas, & peccatum superbiæ, si tamen absit animus libidinosus, periculum scandali, dilapidatio rei domesticæ, defraudatio creditorum, aut quid simile, non est damnanda peccati mortalis *3. Th. q. 169.*

4. 2.

4. De Choreis utpotè materiâ hodiedum mul- 7.
tùm delicatâ & prò nimium usitata quid dicam? omnes universaliter præsertim inter personas ejusdem sexûs damnare non audeo, illas autem, quæ sunt cum dispari sexu tempore præsertim nocturno, cum liberiore juventutis concursu, approbare

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. 1.

bare iniquaquam possum, ob plurima pericula
& abusus plerumque intercurrentes; & gravissima
meritissimasque Sanctorum PP. Censuras. Atque
atur unus pro omnibus S. Carol. Barom. Qui de
illis sic ait: *Chorea mundana est circulus, cuius
centrum est diabolus, circumferentia sunt anguli
ejus, & circumstantes.* Si tamen ob presentiam
principis, parentum vel aliorum gravioris non
hominum, praeviderentur gestus, vestes, tactus
actusque minus honesti aliaque venerae dele-
tationis pericula, omni culpa carere possent
non enim de se sunt illicitae, sed ex Choreizat-
tium abusu, ergo ubi abusus abest, non sunt
condemnandae, vel maxime si pure fiant in or-
dine ad matrimonium, vel conciliandam ho-
nestam amicitiam; & certe in privato colloquio
diversi sexus saepe est majus periculum, quam
in chorea publica, & tamen non est, qui om-
ne tale colloquium improbet, sed satis est im-
probare, & praecavere ejus abusum, ergo nec
universaliter improbanda est omnis Chorea.

8. 5. Nulla ex causa, nequidem metu mortis,
videtur licitum scribere vel scienter deferre lite-
ras sollicitantes ad libidinem, duellum, vel ali-
ud peccatum: ita communiter omnes post pro-
positionem § 1. ab Innoc. XI. damnatam: *Ra-
tio* est, quia tales actiones videntur immediate
& directe tendere ad peccatum, & sicut verba
sunt ipsa externa sollicitatio ex sui institutione,
ad impetrandum consensum ordinata, sic &
scriptura; profecto si scienter apportare scalam
aperire januam, humeros submittere hero ad
stuprandam virginem ascendenti, sit proxime &
directe concurrere ad peccatum heri, cur non
scribere, aut portare litteras obscenas, vel si-

miles

miles? *Dico obscenas*: nam litteras amatorias, petentes honestas nuptias & scribere, & portare licebit.

6. Nec videtur licitum ferre munera ad ma- 9.
lum finem ex quacunque etiam causa, quia hoc est sollicitare, & per consequens proximè operari ad peccatum; neque poterit virgo talia munera liberè acceptare, quamvis etiam protestaretur se nolle consentire in peccatum, tamen acceptando munera illud reipsâ fovet, datque spem explendi aliquando desiderii; *Dixi liberè*, nam si puella metu mortis v. g. cogeretur acceptare talia dona, sciret offerens, se nunquam habiturum spem cum ea peccandi, ideòque ipsa non censetur fovere peccatum. Oppositum est de portante munera aut litteras ad turpem finem; nam quamvis portans id faciat ex metu gravissimimali, tamen ipsa portatio manet externa sollicitatio, ideòque directa cooperatio ad peccatum, quod est intrinsecè malum.

7. Non est illicitum ex gravi causâ cooperari 10.
alterius peccato remotè & materialiter, præbendo materiam de se bonam, vel indifferentem, etsi alius eâ prævideatur abusus ad peccatum; sic enim ipse Deus permittit divitias avaris, quos tamen scit iisdem esse abusuros ad suppressionem pauperum aliàque scelera. Ex eodem capite excusantur mercatores, qui, ne patiantur notabilem lucri diminutionem, faciunt, vel vendunt fucos muliebres, gladios, taxillos, chartifolia, etiamsi sciant emptores non tantùm aliquos in genere (alioquin enim vix ullus rem talem vendere posset) sed etiam aliquem in particulari iis abusurum ad peccandum. Est communissima apud

apud Nav. Sanch. I. 1. mor. c. 7. Dian. p. 3. t. 6 ref. 44. p. 5. t. 7. ref. 39.

11. Dices 1. Volenti se vel alium occidere non possum vendere gladium vel venenum.

2. Volenti fornicari non possum procurare scortum; ergo nec licet vendere vel procurare facum muliebrem vel chartifolia, quibus quis scitar abusus ad peccandum.

3. Non licet apportare scalam, humeros submittere ascensuro ad stuprandam virginem, ergo nec vendere vel procurare ornatum muliebrem, quâ femina intendit seducere adolescentes.

4. Saltem leve illud lucrum, quod quis habet ex tali venditione, non est causa sufficienti vendendi venenum, quo quis se vel alium intendit occidere. Responsio est difficilis, nihilominus.

Re. Ad 1. N. aff. nam etsi non ex quâlibet, tamen ex gravissimâ causâ, metu v. g. mortis licebit vendere gladium, venenum &c. quo quis certò creditur abusus; quia in pari periculo major est habenda cura vitæ propriæ, quàm alienæ.

Ad 2. N. C. præsentia scorti ex se est inductiva & irritativa ad venerem, præsertim respectu hominis ad luxuriam dispositi, estque quasi externa sollicitatio, vel petitio, ut scortum consentiat & cooperetur in rem turpem, ergo eam procurare videtur proximè & directè concurrere ad libidinem; ideòque forsitan nec metu mortis licitum; e contra ornatus vel fucus muliebris sunt res de se indifferens, quâ quis bene vel malè uti potest.

Ad 3. N. C. procurare scalam, subdere humeros ascendenti ad stuprandam virginem in circumstan-

cumstantiis propositionis damnatæ, est proximè cooperari peccato; vendere autem vestes, ornamenta &c. est tantum cooperari remotè, quod ex justa causa licet, qualis est, si vendentes non uno, sed paulatim deberent carere pluribus emptoribus, & notabili lucro. Unde patet ad 4. Nam quò majus est peccatum, quod timeretur, & quò actio propinquius influit, eò major requiritur causa, ut quis ad illud etiam remotè cooperari possit, ideòque ad vendendum venenum, quo quis vult uti ad occidendum hominem, requiritur causa gravissima, ad alia & communia, causa minùs gravis v. g. notabilis lucri diminutio.

8. *Sanch. Laym. Tamb. Sporer. n. 99. excu- 12.*
 fant famulam: idem est de famulo: quæ ex officio famulatùs scienter subservit Domine fornicaturæ, eam ornando, vestiendo, ad amasium comitando, cibos coquendo, lectum sternendo, januam aperiendo &c. Rationem dant; quia hæc tantum remotè concurrunt ad peccatum: Sed si hæc omnia simul sumpta scienter facta remotè concurrant, cur non dicetur licitè concurrere famulus scalas apportans, januam aperiens, humeros hero ad stuprandam virginem ascendentem submittere? Quod tamen licere damnatum est, & certè non video, quomodo servus per humeros deducens herum ad fenestram proximius concurrat ad peccatum, quàm famula januam aperiens, lectum sternens, ducens pellicem ad amasium &c.

9. Quamvis ex justâ causâ quis possit contrahe- 13.
 re matrimonium cum persona in peccato mortali constituta, ut habet *communis*, quia hoc est

alterius peccatum ex causa permittere, non potest tamen contrahere cum habente votum castitatis; quia hoc esset acceptare personam Deo antecedenter obligatam, quod videtur injuriosum Deo, & intrinsecè malum, nec Parochus potest ejusmodi matrimonio assistere, nisi ex gravissimâ causâ, quia ex officio debet procurare, quantum potest, ut Sacramenta administrantur dignis.

14. 10. Parochus excommunicatus non toleratus, vel publicus percussor Clerici, non potest extra extremam necessitatem licitè administrare Sacramenta, ut dicam suo loco, ideòque extra talem necessitatem etiam Sacramenta ab eo peti non possunt, quia hoc esset petere aliquid, quod alter sine peccato dare non potest, quod nunquam licet, quia esset petere peccatum: Potest tamen ex justâ causâ v. g. ut satisfacias communioni annuæ, aut lucreris indulgentias, Sacramenta petere à Parocho excommunicato tolerato, vel etiam concubinario, si alius ad manum non sit: *Ratio* est, quia ex justâ causâ petis, quod alter potest, & debet tibi dignè conferre; si ergo indignè conferat, sibi imputet.
15. 11. Si conjux voto castitatis obligata debitum petit, teneris ex charitate dissuadere, si tamen non persuadeas, debitum reddere potes, quia uteris jure tuo; melius facis ipse petendò, ac preveniendo, sic enim ipsa jam obligata reddere amplius non peccabit.
16. 12. Caupo recipiens scienter fures, usurarios, meretrices, cum probabili periculo, ne alii per eos patiantur damnum, vel scandalum, peccat mortaliter; quia eorum peccata fovet; idem est, si quis usurario, vel meretrici suam domum

sine justâ causâ elocet, justa autem causa elocandi erit, si in civitate talis elocatio sit permiffa, & aliis sine gravi damno elocari non possit.

13. In civitatibus, in quibus Catholicis hæreticis permixti vivunt, potest caupo ex gravi, in urbe merè Catholica ex graviori causa vendere, & apponere hospitibus id petentibus carnes, aut similes cibos vetitos: Quia hoc est tantum remotè cooperari ad alterius peccatum ex justa causa; justa autem causa videtur esse, si timeat hospites notabiliter minui, aut gravia verbera, rixas, & contumelias; ex eodem capite excusantur, qui vinum vendunt illis, quos probabiliter putant se inebriaturos, solum autem lucrum, quo carerent, si præcisè illud vinum non venderent, non videtur causa sufficiens *S Th. 2. 2 q. 150. a. 1.* Idem est de artifice, qui servos habet acatholicos, quibus si in Quadragesima carnes non subministret, pateretur aliquod murmur: Secus si eum cum gravi damno desererent, eò quòd similes è Catholicis habere non possit. Nunquam tamen licebit ad cibos prohibitos aut largiores haustus cum prudenti timore ebrietatis vel abusus, provocare, quia hoc esset eorum peccata directè intendere, quod est intrinsecè malum.

14. Catholicus inter hæreticos habitans potest ex timore gravis damni, quale esset, si à communi mercimonio, & lucro cum notabili damno familiæ excluderetur, hæreticis contra catholicos etiam ex odio religionis belligerantibus arma, victualia, sarcinas advehere, cuniculos fodere remigium ducere: Idem ex gravi metu verberum vel mortis licet captivis Christianis apud Turcas, tum quia id est tantum remo-

tè cooperari, tum quia ejusmodi metus est sufficiens causa excusans; quòd si tamen ejusmodi auxilia negando possent Christianos vel Catholicos magno periculo eripere, vel victoriam cavere, obligarentur ex charitate vitam propriam postponere bono communi Reip. vel Ecclesie. *Nav. Mol. Laym. l. 2. t. 3. c. 13. n. 5.*

19. 15. Si hostis injustè occupet patriam, possunt priores officiales sua officia retinere animo impediendi malum majus, & faciliùs restaurandi causam justam, etsi cogerentur injustum tributum exigere, vel etiam solvere, nisi hæc cedant in majorem oppressionem legitimi Principis, Ecclesie, vel Reip. *Ratio est, quia nec legitimus Princeps, nec subditi sunt inviti, si enim non fiat per hos, fiet per peiores ab hostibus substitutos, Laym. l. c. Spor. n. 105. La Croix 275.* Quod iidem etiam extendunt ad subscriptionem decreti de exigendo iniquo tributo; quòd tamen non videtur admittendum, eò quòd subscribere tributo iniquo sit approbare & confirmare grave alterius peccatum, imò est reale mendacium; subscribens enim in facto testatur ejusmodi tributum esse justum, ideo enim exigitur subscriptio: Non tamen tenebitur ad restitutionem; quia, ut dictum est, Princeps & subditi non sunt inviti. *Vid. c. 27. n. 9.*

20. 16. Ex causâ justâ licet usurario, aut injustum bellum gerenti, pecunias mutuò dare, eundemque in numerando, computando, transportando juvare, quia hæc omnia remotè se habent ad peccatum, usurarii; non tamen licet nomine usurarii contractum usurarium inire, quia hic habet speciem rapinæ; sicut ergo nomine alterius non licet aliena rapere, sic nec inire con-

trac-

tractum usurarium, nisi excuset extrema necessitas, de qua alibi.

17. Excusantur, qui ex gravi causâ, ad lucrandum v. g. panem juvant ædificare vel restaurare Synagogas Judæorum, vel templa hæreticorum; nam quamvis illa templa serviant ad malum finem, scilicet cultum falsum, tamen ædificatio ad illud se habet remotè.

E X

TRACTATU
DE JURE ET JUSTITIA,
CASUS XXI.

De Natura, & divisione juris,
ac justitiæ.

AMmon Princeps à Cambfore suo sub pensione annua suscipit pecuniam. 6. Solutionem vel differt, vel omnino negat, sub pratextu communis necessitatis, ibid. quam tamen postea in usus privatos, vel superfluos impendit, & quia Cambfor his offensus debitam Principi reverentiam negat, seque communibus civium oneribus subtrahit, Princeps in pœnam etiam prædia ei adimit, & in bonum commune convertit. 7. Tandem ut ab illius protestationibus liberetur, illum quamvis artis bellicæ ignarum cohorti militari præficit, ut primus in acie, primus pereat. 8. Pro resolutione.

QUÆR. I. Quid, & quotuplex sit jus?

P 5

R. imò.